משנה · אחרונים · יכין · סדר זרעים

יכין שביעית

רבי ישראל ליפשיץ

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יכין שביעית

רבי ישראל ליפשיץ

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יכין-שביעית/

הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 13
סעיף א 13
סעיף ב 13
סעיף ג 13
סעיף ד 13
סעיף ה 13
סעיף ו 14
סעיף ז 14
סעיף ח 14
סעיף ט 14
סעיף י 14
סעיף יא 14
סעיף יב 14
סעיף יג 14
סעיף יד 15
סעיף טו 15
סעיף טז 15
סעיף יז 15
סעיף יח 15
סעיף יט 15
סעיף כ 15
סעיף כא 15
סעיף כב 16
סעיף כג 16
סעיף כד 16
סעיף כה 16
סעיף כו 16
סעיף כז 16
סעיף כח 16
סעיף כט 17
סעיף ל 17
סעיף לא 17
סעיף לב 17
סעיף לג 17
סעיף לד 17
סעיף לה 17
סעיף לו 17
סעיף לז 17
סעיף לח 17
סעיף לט 18
סעיף מ 18
סעיף מא 18
פרק ב 18
סעיף א 18
סעיף ב 18
סעיף ג 18
סעיף ד 18
סעיף ה 18
סעיף ו 19
סעיף ז 19
סעיף ח 19
סעיף ט 19
סעיף י 19
סעיף יא 19
סעיף יב 19
סעיף יג 19
סעיף יד 20
סעיף טו 20
סעיף טז 20
סעיף יז 20
סעיף יח 20
סעיף יט 20

סעיף כ 20
סעיף כא 20
סעיף כב 21
סעיף כג 21
סעיף כד 21
סעיף כה 21
סעיף כו 21
סעיף כז 21
סעיף כח 21
סעיף כט 21
סעיף ל 22
סעיף לא 22
סעיף לב 22
סעיף לג 22
סעיף לד 22
סעיף לה 22
סעיף לו 22
סעיף לז 22
סעיף לח 23
סעיף לט 23
סעיף מ 23
סעיף מא 23
סעיף מב 23
סעיף מג 23
סעיף מד 23
סעיף מה 23
סעיף מו 23
סעיף מז 24
סעיף מח 24
סעיף מט 24
סעיף נ 24
סעיף נא 24
סעיף נב 24
סעיף נג 24
סעיף נד 25
סעיף נה 25
סעיף נו 25
סעיף נז 25
סעיף נח 25
סעיף נט 25
סעיף ס 25
סעיף סא 25
סעיף סב 26
סעיף סג 26
סעיף סד 26
סעיף סה 26
סעיף סו 26
סעיף סז 26
סעיף סח 26
סעיף סט 26
סעיף ע 27
סעיף עא 27
פרק ג 27
סעיף א 27
סעיף ב 27
סעיף ג 27
סעיף ד 27
סעיף ה 27
סעיף ו 28
סעיף ז 28
סעיף ח 28
סעיף ט 28
סעיף י 28
סעיף יא 28

סעיף יב 28
סעיף יג 28
סעיף יד 28
סעיף טו 29
סעיף טז 29
סעיף יז 29
סעיף יח 29
סעיף יט 29
סעיף כ 29
סעיף כא 29
סעיף כב 29
סעיף כג 29
סעיף כד 30
סעיף כה 30
סעיף כו 30
סעיף כז 30
סעיף כח 30
סעיף כט 30
סעיף ל 30
סעיף לא 30
סעיף לב 30
סעיף לג 31
סעיף לד 31
סעיף לה 31
סעיף לו 31
סעיף לז 31
סעיף לח 31
סעיף לט 31
סעיף מ 31
סעיף מא 32
סעיף מב 32
סעיף מג 32
סעיף מד 32
סעיף מה 32
סעיף מו 32
סעיף מז 32
סעיף מח 32
סעיף מט 32
סעיף נ 33
סעיף נא 33
סעיף נב 33
סעיף נג 33
סעיף נד 33
סעיף נה 33
סעיף נו 33
סעיף נז 33
סעיף נח 34
סעיף נט 34
סעיף ס 34
סעיף סא 34
סעיף סב 34
סעיף סג 34
סעיף סד 34
סעיף סה 34
סעיף סו 34
סעיף סז 35
סעיף סח 35
פרק ד 35
סעיף א 35
סעיף ב 35
סעיף ג 35
סעיף ד 35
סעיף ה 35
סעיף ו 36

סעיף ז 36
סעיף ח 36
סעיף ט 36
סעיף י 36
סעיף יא 36
סעיף יב 37
סעיף יג 37
סעיף יד 37
סעיף טו 37
סעיף טז 37
סעיף יז 37
סעיף יח 37
סעיף יט 37
סעיף כ 38
סעיף כא 38
סעיף כב 38
סעיף כג 38
סעיף כד 38
סעיף כה 38
סעיף כו 38
סעיף כז 38
סעיף כח 39
סעיף כט 39
סעיף ל 39
סעיף לא 39
סעיף לב 39
סעיף לג 39
סעיף לד 39
סעיף לה 40
סעיף לו 40
סעיף לז 40
סעיף לח 40
סעיף לט 40
סעיף מ 40
סעיף מא 40
סעיף מב 40
סעיף מג 40
סעיף מד 41
סעיף מה 41
סעיף מו 41
סעיף מז 41
סעיף מח 41
סעיף מט 41
סעיף נ 41
סעיף נא 41
סעיף נב 41
סעיף נג 42
סעיף נד 42
סעיף נה 42
סעיף נו 42
סעיף נז 42
סעיף נח 42
סעיף נט 42
סעיף ס 42
פרק ה 43
סעיף א 43
סעיף ב 43
סעיף ג 43
סעיף ד 43
סעיף ה 44
סעיף ו 44
סעיף ז 44
סעיף ח 44
סעיף ט 44

סעיף י 44
סעיף יא 45
סעיף יב 45
סעיף יג 45
סעיף יד 45
סעיף טו 45
סעיף טז 45
סעיף יז 45
סעיף יח 46
סעיף יט 46
סעיף כ 46
סעיף כא 46
סעיף כב 46
סעיף כג 46
סעיף כד 46
סעיף כה 47
סעיף כו 47
סעיף כז 47
סעיף כח 47
סעיף כט 47
סעיף ל 47
סעיף לא 47
סעיף לב 47
סעיף לג 47
סעיף לד 48
סעיף לה 48
סעיף לו 48
סעיף לז 48
סעיף לח 48
סעיף לט 48
סעיף מ 49
סעיף מא 49
סעיף מב 49
סעיף מג 49
סעיף מד 49
סעיף מה 49
סעיף מו 49
סעיף מז 49
סעיף מח 50
סעיף מט 50
סעיף נ 50
סעיף נא 50
סעיף נב 50
סעיף נג 50
סעיף נד 50
סעיף נה 50
סעיף נו 50
סעיף נז 51
סעיף נח 51
סעיף נט 51
סעיף ס 51
סעיף סא 51
פרק ו 51
סעיף א 51
סעיף ב 51
סעיף ג 51
סעיף ד 52
סעיף ה 52
סעיף ו 52
סעיף ז 52
סעיף ח 52
סעיף ט 52
סעיף י 53
סעיף יא 53

סעיף יב 53
סעיף יג 54
סעיף יד 54
סעיף טו 54
סעיף טז 54
סעיף יז 54
סעיף יח 54
סעיף יט 54
סעיף כ 55
סעיף כא 55
סעיף כב 55
סעיף כג 55
סעיף כד 55
סעיף כה 55
סעיף כו 55
סעיף כז 55
סעיף כח 55
סעיף כט 56
סעיף ל 56
סעיף לא 56
סעיף לב 56
סעיף לג 56
סעיף לד 56
סעיף לה 56
פרק ז 56
סעיף א 56
סעיף ב 57
סעיף ג 57
סעיף ד 57
סעיף ה 57
סעיף ו 57
סעיף ז 57
סעיף ח 57
סעיף ט 57
סעיף י 57
סעיף יא 58
סעיף יב 58
סעיף יג 58
סעיף יד 58
סעיף טו 58
סעיף טז 58
סעיף יז 58
סעיף יח 58
סעיף יט 59
סעיף כ 59
סעיף כא 59
סעיף כב 59
סעיף כג 59
סעיף כד 59
סעיף כה 59
סעיף כו 60
סעיף כז 60
סעיף כח 60
סעיף כט 60
סעיף ל 60
סעיף לא 60
סעיף לב 60
סעיף לג 60
סעיף לד 61
סעיף לה 61
סעיף לו 61
סעיף לז 61
סעיף לח 61
סעיף לט 61

סעיף מ 62
סעיף מא 62
סעיף מב 62
סעיף מג 62
סעיף מד 62
סעיף מה 62
סעיף מו 62
סעיף מז 62
סעיף מח 62
סעיף מט 62
סעיף נ 63
סעיף נא 63
סעיף נב 63
סעיף נג 63
סעיף נד 63
סעיף נה 63
סעיף נו 63
סעיף נז 63
סעיף נח 63
סעיף נט 64
סעיף ס 64
סעיף סא 64
סעיף סב 64
סעיף סג 64
סעיף סד 65
סעיף סה 65
סעיף סו 65
פרק ח 65
סעיף א 65
סעיף ב 65
סעיף ג 65
סעיף ד 65
סעיף ה 66
סעיף ו 66
סעיף ז 66
סעיף ח 66
סעיף ט 66
סעיף י 66
סעיף יא 66
סעיף יב 66
סעיף יג 66
סעיף יד 66
סעיף טו 67
סעיף טז 67
סעיף יז 67
סעיף יח 67
סעיף יט 67
סעיף כ 67
סעיף כא 67
סעיף כב 67
סעיף כג 68
סעיף כד 68
סעיף כה 68
סעיף כו 68
סעיף כז 68
סעיף כח 68
סעיף כט 68
סעיף ל 68
סעיף לא 69
סעיף לב 69
סעיף לג 69
סעיף לד 69
סעיף לה 69
סעיף לו 69

סעיף לז 69
סעיף לח 69
סעיף לט 69
סעיף מ 70
סעיף מא 70
סעיף מב 70
סעיף מג 70
סעיף מד 70
סעיף מה 70
סעיף מו 70
סעיף מז 70
סעיף מח 71
סעיף מט 71
סעיף נ 71
סעיף נא 71
סעיף נב 71
סעיף נג 71
סעיף נד 71
סעיף נה 72
סעיף נו 72
פרק ט 72
סעיף א 72
סעיף ב 72
סעיף ג 72
סעיף ד 72
סעיף ה 72
סעיף ו 72
סעיף ז 73
סעיף ח 73
סעיף ט 73
סעיף י 73
סעיף יא 73
סעיף יב 73
סעיף יג 73
סעיף יד 73
סעיף טו 74
סעיף טז 74
סעיף יז 74
סעיף יח 74
סעיף יט 75
סעיף כ 75
סעיף כא 75
סעיף כב 75
סעיף כג 75
סעיף כד 75
סעיף כה 75
סעיף כו 75
סעיף כז 75
סעיף כח 76
סעיף כט 76
סעיף ל 76
סעיף לא 76
סעיף לב 76
סעיף לג 76
סעיף לד 76
סעיף לה 76
סעיף לו 77
סעיף לז 77
סעיף לח 77
סעיף לט 77
סעיף מ 77
סעיף מא 77
סעיף מב 77
סעיף מג 77

סעיף מד 77
סעיף מה 78
סעיף מו 78
סעיף מז 78
סעיף מח 78
סעיף מט 78
סעיף נ 78
סעיף נא 78
סעיף נב 78
סעיף נג 79
סעיף נד 79
סעיף נה 79
סעיף נו 79
סעיף נז 79
סעיף נח 79
סעיף נט 80
סעיף ס 80
סעיף סא 80
פרק י 81
סעיף א 81
סעיף ב 81
סעיף ג 81
סעיף ד 81
סעיף ה 81
סעיף ו 81
סעיף ז 81
סעיף ח 81
סעיף ט 82
סעיף י 82
סעיף יא 82
סעיף יב 82
סעיף יג 82
סעיף יד 82
סעיף טו 82
סעיף טז 82
סעיף יז 83
סעיף יח 83
סעיף יט 83
סעיף כ 83
סעיף כא 83
סעיף כב 83
סעיף כג 83
סעיף כד 84
סעיף כה 84
סעיף כו 84
סעיף כז 84
סעיף כח 84
סעיף כט 84
סעיף ל 84
סעיף לא 84
סעיף לב 84
סעיף לג 85
סעיף לד 85
סעיף לה 85
סעיף לו 85
סעיף לז 85
סעיף לח 85
סעיף לט 85
סעיף מ 85
סעיף מא 85
סעיף מב 86
סעיף מג 86
סעיף מד 86
סעיף מה 86

סעיף מו 86
סעיף מז 86
סעיף מח 87
סעיף מט 87
סעיף נ 87

פרק א

סעיף א

עד אימתי חורשין בשדה האילן ערב שביעית

ר"ל בשנה ששית:

סעיף ב

בית שמאי אומרים כל זמן שהוא יפה לפרי

של ששית:

סעיף ג

ובית הלל אומרים עד העצרת

בשדה אילן. ובשדה לבן עד הפסח. ואף דמהלמ"ס מותר בעבודת קרקע ואילן עד ל"י קודם ר"ה דשביעית. וגם רק בזמן שבהמק"ק אסור אח"כ. חכמים גזרו אפילו באין בהמק"ק על ב' זמנים הללו. משום דאח"כ נראה כחורש לשביעית. מיהו ב"ד שלאחריהן כשראו שיש הפסד גדול עי"ז. שהקרקעות מתקלקלים נמנו והתירו הכל עד ר"ה באין בהמק"ק. ואף דכבר נאסר במניין ואין יכול לבטל דברי ב"ד הראשונים. הכא שאני דמעיקרא כך תקנו שכל ב"ד שיראו צורך לבטל יבטלו התקנה [וכמ"ק ד"ג ב'] ואף דלהוסיף מחול על הקודש דאו' [לרוב פוסקים. וכרכ"מ פ"א משביתת עשו' ודלא כרמב"ם שם] עכ"פ במוסיף מעט סגי [וכתוס' מו"ק ד"ד א]:

סעיף ד

וב"ש מחמרי:

סעיף ה

כל שלשה אילנות לבית סאה

קרקע שהיא נ' על נ' אמה ופשוט דבית סאה דהכא ובמשנה ה'. אין ר"ל שקצת אילנות עומדים על גבול הנ' אמה. והשאר באמצע במרחק שוה. אלא אפי' עומדים כולם סמוכים רק בריחוק ד"א. אפ"ה משערים כאילו עומדים כולם באמצע רבוע של בית סאה וחורשים כל הרבוע בשבילן סביב. ולאפוקי כשקצת מהם עומדין חוץ להרבוע של הבית סאה אז אין מצטרפין. אבל אין רשאי לשער כאילו כל האילנות עומדים בגבול הבית סאה וליתן כל הרווח מצ"א. אלא משערי' כאילו הן באמצע הבית סאה:

סעיף ו
אם ראויין לעשות

כל אחד אע"ג שבאמת אינן עושין. רק שגזען עבין וחזקים וענפיהן רבי' שראויין לעשות כן. כ"כ הר"ש. ולר"מ פ"ג משמיטה סגי בכולן יחד ראויין לעשות ככר. וגם רבינו אלי' ווילנא פי' שיהיו כולן ראויין לעשות ככר:

סעיף ז
ככר דבילה

תאנים יבשים דרוסים בעיגול כככר לחם:

סעיף ח
משקל ס' מנה באטליא דמנה ק' דינרים. ודינר ו' מעין. ומעה ט"ז שעורות בינונית: ולפמ"ש בס"ד [שבועות פ"ו סי' ב'] בשם רבינו מעדני מלך. דצ"ו שעורות הם קווינט שלם. אם כן יהיה משקל ככר דבילה של ס' מנה. כמשקל מ"ח פפונד וכ"ד לאטה:

סעיף ט
חורשים כל בית סאה בשבילן

עד עצרת:

סעיף י
פחות מכאן אין חורשין להן אלא מלא האורה

המלקט הפירות:

סעיף יא
וסלו

סל שמאסף לתוכו הפירות:

סעיף יב
חוצה לו

ר"ל כשמעמיד הסל לצד חוץ. דאז צריך רווח טפי. משאם מעמיד הסל בינו לאילן. וכל שחוץ מרווח זה דינו כשדה לבן. ואינו חורשו רק עד הפסח:

סעיף יג
רואין אותן כאילו הם תאנים

דגם בסרק על כל פנים מתעב' הגזע על ידי חריש. ושיערו בתאנה. לקולא. מדפירותיה גסין ורבין:

סעיף יד
אם ראויים לעשות ככר דבלה של ששים מנה כאיטלקי

ומשערין לפי גודל האילן:

סעיף טו
היה אחד עושה ככר דבלה וב' אין עושין

ר"ל שאין כ"א ראוי לעשות ככר. ולר"מ הנ"ל סי' ו' ר"ל ב'. אינן ראויין לעשות כ"א שליש ככר:

סעיף טז
עד שיהיו מג' ועד ט'

יש להן דין א'. דט' נמי אם א' אין ראוי לעשות חלק הט' מהככר. אף שחסר רק מעט [כך הוכיח הראב"ד מירושלמי פ"ג משמיטה] אין חורש רק לצורכן. ולר"ש הנ"ל דככר לכ"א בעינן. א"כ וודאי בג' עושין סגי. רק ר"ל דאף בט' בעי ג' עושין:

סעיף יז
היו עשרה מעשרה ולמעלה בין עושין בין שאינן עושין

אף שאין ראויין לעשות. שהן דקין או שעומדין בין החולות:

סעיף יח
חורשין כל בית סאה בשבילן שנאמר

אריש קאי דמש"ה אין חורשין:

סעיף יט
אין צריך לומר חריש וקציר של שביעית

דכבר נכתב. ומה"ט נמי א"א דקאי אשבת בראשית:

סעיף כ
אלא חריש של ערב שביעית שהוא נכנס בשביעית

וה"ק קרא בחריש דששית. שחרישתו בזמן היתר רק שקצירתו בזמן איסור. ובקציר. ר"ל אם הקציר בזמן היתר. רק שהחרישה בשביעית היה. תשבות:

סעיף כא
וקציר של שביעית שהוא יוצא למוצאי שביעית

וה"ה ספיחי שביעית דאסירי:

סעיף כב
ר' ישמעאל אומר מה חריש רשות אף קציר רשות יצא קציר העומר

ס"ל אשבת קאי קרא. וקמ"ל קרא. מה חריש רשות. דהרי ליכא שום חרישה דמצוה. דאפי' לעומר. במצא חרוש אינו חורש. אף וכו'. יצא קציר העומר דצריך לשמה. דוחה שבת:

סעיף כג
שלשה אילנות של שלשה אנשים הרי אלו מצטרפין וחורשין כל בית סאה בשבילן

עד עצרת וככל הנך דלעיל. ומה דקאמר בירושל' הכא עד ר"ה. היינו למשנה אחרונה וכסי' ג' לעיל:

סעיף כד
וכמה יהא ביניהם

בין אילן לאילן. וקאי אכולהו בבי:

סעיף כה
רבן גמליאל אומר כדי שיהא הבקר עובר בכליו

ר"ל ד"א. דבפחות מזה למיעקר קיימי [ועי' עירובין פ"ג מ"א] אבל בטפי מד"א וודאי שרי:

סעיף כו
עשר נטיעות

ילדות:

סעיף כז
מפוזרות בתוך בית סאה

ר"ל שנחלק הב"ס לי' חלקים שוים. ובכל חלק נטע אילן א':

סעיף כח
חורשין כל בית סאה בשבילן עד ר"ה

מהלמ"ס. ואפי' אינן ראויים לעשות ככר. רק שאין מרוחקין זמ"ז פחות מד' אמות. ולא גזרו בהו כבשאר אילנות כסי' ג' וכמ"ד. דמדהן רכים. נפסדים כשלא יחרישום. [כך נ"ל. ותמוהים דברי רבינו רש"י זצוק"ל תענית ד"ג ע"א דיהיב טעמא להלממ"ס] מיהו בפחות מי'. אינן צריכים לכל הב"ס. וביותר מי' למיעקר קיימו. ולרמב"ם אפי' ביתר מי' שרי:

סעיף כט
היו עשויות שורה

שאינן מפוזרות רק עומדים סמוכים זא"ז כשורה או מוקפות וכו':

סעיף ל
ומוקפות עטרה

גדר. ותוך הגדר פחות מב"ס. וי"א דפי' עטרה שעומדות בעיגול:

סעיף לא
אין חורשין להם אלא לצרכן

כמלא אורה וסלו לכל א'. והשאר דינו כשדה לבן:

סעיף לב
הנטיעות והדלועים

אפי' דלעת מצרית שאינו גדולה כאילן:

סעיף לג
מצטרפין לתוך בית סאה

והו"ל כי' נטיעות. ודוקא אם הנטיעות הן הרוב:

סעיף לד
רשב"ג אומר כל עשרה דלועים

ודווקא בדלעת יוונית שהן גדולות כאילן:

סעיף לה
עד אימתי נקראו נטיעות

דאף שאין עושין כלל חורשין כל הב"ס בשבילן עד ר"ה:

סעיף לו
רבי אלעזר בן עזריה אומר עד שיחולו

שיחללום ויפדום הפירות בשנת ד'. ואם לא נפדו. עד שיעשו חולין בלא פדיון בשנת ה':

סעיף לז
בת שנה:

סעיף לח
אילן שנגמם

שנכרת גזעו:

סעיף לט
והוציא חליפין

שיצאו ענפים משרשיו:

סעיף מ
מטפח ולמטה

בלא נשאר מהגזע טפח ממעל לארץ אז כנכרת כולו דמי [ככלאים פ"ב מ"ד]. ולהכי שפיר פסק הרמב"ם כר"ש מדסתם משנה כוותיה [ועתוי"ט. ובתוס' חדשים רצה להביא ראיה מב"ב (ד"פ ע"ב). ואינו מוכרח]:

סעיף מא
כנטיעה

לחרישה בשביעית ולערלה:

פרק ב

סעיף א
עד אימתי חורשין בשדה חלבן

שאין בו אילנות וצילם. ומראה השדה ע"י זה לבן:

סעיף ב
עד שתכלה הליחה

שנתיבשה הקרקע מלחלוח ימות הגשמים. והוא כ"ז וכו':

סעיף ג
כל זמן שבני אדם חורשים ליטע במקשאות ובמדלעות

בערוגות הקשואים ודלועים שצריכים רטיבות יתירה. שעוד יתבשלו קודם שביעית. אף שהוא רוצה ארוע דבר אחר:

סעיף ד
אמר ר' שמעון נתת תורת כל אחד ואחד בידו

דמדאין כל הקרקעות שוין. יטעה באומדנתו:

סעיף ה
אלא בשדה הלבן עד הפסח

דמדזורעה אחר חרישה. צריך לחלוח רב. מש"ה אחר פסח תו לא נראה כרוצה לזרעה מיד. רק יחשבו הרואים שחרש' לשביעית:

סעיף ו
ובשדה האילן

מדכבר נטוע א"צ קרקע לחה כ"כ:

סעיף ז
עד עצרת

נ"ל משום דבעצרת כבר נגזר על פירות האילן היאך יהיו. ולא תועיל לו בין יחרוש או לא יחרוש. ולפיכך נראה כוונתו שחורש לשביעית:

סעיף ח
מזבלין

מיסטען:

סעיף ט
ומעדרין במקשאות ובמדלעות

חופר סביב קלחי הקשואין שכבר נטען. וה"ה חורשין:

סעיף י
עד ראש השנה

דכל דלצורך פירא מותר עד ר"ה. משא"כ לצורך קרקע או לצורך האילן. דוקא מה שבשביעית גופא מד"ס. מותר בתוס' שביעית. ומדאורייתא לא נאסר בשביעית. רק חזק זב. ר"ל "חרישה. "זריעה. "קצירה. "זימור. "בצירה [ולרמב"ם חרישה מד"ס]:

סעיף יא
וכן בבית השלחין

ר"ל קרקע עיפה וצמאה שאין די לה בגשמים. ולא חזי לקשואים. וזרועה ממין אחר אפ"ה כיון שהותר במקשאות הותר לכל [וכלעיל סי' ג] דכיון דגם בשביעית עצמו מדרבנן הוא הקילו:

סעיף יב
מיבלין

חותכים יבלת שבאילן:

סעיף יג
מפרקין

להקל העלים מעל האילן:

סעיף יד
מאבקין

לכסות באבק שרשים המגולים:

סעיף טו
מעשנין

להמית בעשן. התולעים שבאילן:

סעיף טז
רבי שמעון אומר אף נוטל הוא את העלה

היינו מפרקין דת"ק:

סעיף יז
מן האשכול בשביעית

אפילו בשביעית. משום דאין האילן משביח עי"ז. רק ששומרו שלא יתקלקל. והגאון רב"א זצוק"ל כ' דר"ש לא פליג את"ק. אלא ס"ל דדוקא עלה שסמוכה לאשכול ומזקת ע"י להאשכול מותר לתלשה. מדמוכח שאין כוונתו רק להאשכול ולא להשביח האילן. ותורת אמת היתה אתו. דכן מוכח בהירושל'. ע"ש:

סעיף יח
מסקלין

מסירין האבנים מעל השדות. ומיירי במחוברות האבנים דמחזי כמתקן השדה. אבל בתלושים אפי' בשביעית שרי. ועי' בזה לקמן פ"ג מ"ז [ירושלמי]:

סעיף יט
מקרסמין

כורת הענפים היבשים. והיינו כזימור בגפן. מל' זמורות:

סעיף כ
מזרדין

ממעיט ענפים שרבו:

סעיף כא
מפסלין

מסיר הפסולת מהאילן:

סעיף כב
עד ראש השנה

דכל אלו בשביעית גופא מד"ס הן:

סעיף כג
כך של ששית

שנכנס לשביעית. דאפי' בשביעית מותר:

סעיף כד
רבי שמעון אומר כל זמן שאני רשאי בעבודת האילן

דהיינו עד עצרת:

סעיף כה
רשאי אני בפיסולו

מיהו במסקלין מודה ר"ש. מדלא מוכח דלעבודת קרקע הוא. דלמא לשטוחי פירא. ולהכי פלגיניה למסקלין לבבא בפ"ע ברישא:

סעיף כו
מזהמין את הנטיעות

אילן רך שנקלף ועי"ז הוחלש. מדביק שם זבל. וחוזר ומתחזק ומשביח [ולפי הר"מ ור"ב שמושחין האילן. להרחיק ע"י ריחו את התולעים. ק"ל הרי זיהום כי הך אוקמי אילני הוא. ואפי' בשביעית שרי כע"ז ד"נ ע"ב]:

סעיף כז
וכורכין אותן

כורכו במטלית להגינו מחמה וצנה וישביח. ואי"ל א"כ הו"ל אוקמי אילנא דשרי [וכע"ז הנ"ל]. י"ל כל שמעכב היזק שבכללות הטבע כצנה וחמה ורוח הו"ל כאברויי אילנא ודו"ק:

סעיף כח
וקוטמין אותן

אבשפיצען. שובר ראשי השרביטים. א"נ משים אפר כירה בין שרשיו להשביחו:

סעיף כט
ועושין להם בתים

סוכה ע"ג לשמור האילן מצינה. מגשמים יתירים. או מסערה שלא ישיר הפירות. א"נ גדר סביבו גבוה אמה ממולא עפר. להשביח האילן:

סעיף ל
ומשקין אותן

שופך מים בראש האילן ויורד על הגזע. וכולן מדרבנן בשביעית. ומדהאילן רך ועלול להפסד. לא גזרו בתוס' שביעית:

סעיף לא
אבל לא את העיקר

דמצריך עכ"פ שנוי:

סעיף לב
סכין את הפגים

יונגע פייגען סכין בשמן במחובר. שיגמר בשולן מהר:

סעיף לג
ומנקבים אותם

כדי שירדו הגשמים לעובי הפרי. ותתבשל מהר:

סעיף לד
עד ראש השנה

לר"א בירושלמי. דוקא ברוצה לתלשן קודם ר"ה של שביעית שרי. דאל"כ אסור לסוכן. וכדמסיק בסיפא דמתני'. ולר' יוחנן ה"ק מתני'. הא דאמרי' ברישא סכין. דוקא בפגין של ערב שביעית וכו' אבל של שביעית שיצאו וכו'. והרמב"ם פ"ג משמיטה פ' כר"א:

סעיף לה
פגי ערב שביעית שנכנסו לשביעית

ר"ל אותן שאף שיסוכן לא יתבשלו עד שביעית:

סעיף לו
לא סכין ולא מנקבין אותן

לא אלו בששית. ולא אלו בשמינית:

סעיף לז
מקום שנהגו שלא לסוך סכין

ר"י פליג רק באותן שיצאו מו' לז' [וכדמוכח בתוספתא] מיהו לר"א הנ"ל סי' ל"ד דת"ק אוסר לגמרי אותן שמן ו' לז'. א"כ ר"י מיקל במקום שלא נהגו לסוך. ולרבי יוחנן דאותו שמן ו' לז' מתיר ת"ק לגמרי. א"כ ר"י מחמיר בנהגו לסוכן:

סעיף לח
רבי שמעון מתיר באילן

ר"ל אילן מלא פירות שיצאו מז' לח'. מותר בעבודות האילן גופיה. אף שפירותיו עדיין קדושים עד ט"ו בשבט של ח':

סעיף לט
מפני שהוא רשאי בעבודת האילן

דילפינן מקרא דמשיצאה שביעית. אף שהפירות קדשי כשביעית אפ"ה עבודת אותו אילן מותר:

סעיף מ
אין נוטעין ואין מבריכין

כופף ראש הזמורה וטומנה בארץ:

סעיף מא
ואין מרכיבין

מרכיב ענף מאילן לאילן אחר שהוא מינו:

סעיף מב
ערב שביעית

אפי' באין בהמק"ק. מדנראה כנוטע בשביעית:

סעיף מג
שוב אינה קולטת

ונקט הרכבה לרבותא. דאפילו הרכבה שאינו נוח להשתרש ולהתאחות יחד סגי בהכי ומכ"ש בנטיעה והברכה:

סעיף מד
לשתי שבתות

וכל שיעורי' דמתני' חוץ מל' יום דתוס' שביעית:

סעיף מה
האורז

רייז:

סעיף מו
והדוחן

הירזע:

סעיף מז
והפרגין

מאהן:

סעיף מח
והשומשמין

מין ליינזאמען:

סעיף מט
שהשרישו לפני ראש השנה

מיירי בכל השנים:

סעיף נ
מתעשרין לשעבר

ר"ל כסדר מעשרות של שנה שעברה שהשריש בו. דבשנת אבדה בשמיט' נותנים מעשר ראשון ומעשר שני ובשנת גו. מע"ר ומע"ע:

סעיף נא
ומותרין בשביעית

מדהשריש בששית. אין בהם קדושת שביעית וכל הנך יליף להו מקרא בת"כ:

סעיף נב
ואם לאו אסורין בשביעית ומתעשרין לשנה הבאה

מדהשרישו אז. דאף דלעניין מעשרות אילן אזלינן בתר חנטה. ובירק בתר לקיטה. ובתבואה וזיתים בתר שליש בשולן. מ"מ באלו המינין. דאינן מביאין שליש כאחת. גם אין נלקטים כאחת. אזלינן בתר השרשה. מדנשרשים כולן כא' כשנזרעים יחד. ומדמעשרות אלו המינין מד"ס. יש כח לחכמים לקבוע זמן כמו שירצו. [ונ"ל דהא דצריך להכפיל ולומר ואם לאו. והרי כבר מדיוקא דרישא שמעינן כן. היינו כדי דנידק לומר דווקא בוודאי השרישו אבל בספיקה אמרינן נעשה כסיפא כדאמרינן בכל דוכתא דקשה דיוקא דרישא וסיפא אהדדי [כקידושין ד"ה ב']. וכן יש לומר בכל מקום דאכפיל תנא לומר ואם לאו. היינו שלא נטעה לומר דספיקו כוודאי דמי]:

סעיף נג
רבי שמעון שזורי אומר פול המצרי שזרעו לזרע בתחלה

ר"ל לא שנמלך. רק תיכף כשזרען לא היה דעתו לאכלן ירק. רק שישהו בארץ להרבות זרע. דאז ג"כ אינן נלקטים כאחד:

סעיף נד
כיוצא בהן

ואזלינן בתר השרשה. ובזרען לירק אזלינן בתר לקיטה:

סעיף נה
רבי שמעון אומר אפונין הגמלונין

גראסע באהנען:

סעיף נו
רבי אלעזר אומר אפונין הגמלונין משתרמלו לפני ראש השנה

שנתקשו ונעשו כמונחים בכיס לפני ר"ה. אזלינן בתר שעת תורמל:

סעיף נז
הבצלים הסריסים

שאלאטטען בל"א מין בצלים שאין עושין זרע. כשאר בצלים שכשירצה שיהיו לזרע. יניחם בארץ זמן הרבה. עד שיוציא קלחים אשר בראשן זרע. אבל אלו הבצלים הן מין פירות שהן עצמן הן הזרע כקטנית ופולין וכדומה. שזורע הפרי עצמו. והיא מתרבת מתחת לארץ או שמצמחת ירק ממעל לארץ שבו פירות הרבה:

סעיף נח
ופול המצרי

שזרען לאכלן ירק ולא להמתין להן עד שיגדלו זרע וכלעיל מ"ח ולרכ"מ [פ"ד משמיטה הי"ז] בפול המצרי בעי תרתי שזרעו לזרע ושמנע מהם מים:

סעיף נט
שמנע מהם מים שלשים יום לפני ר"ה

שלא השקה אותן ל' יום קודם ר"ה. וגם לא השקן אח"כ:

סעיף ס
מתעשרין לשעבר

מדכתיב באספך מגרנך ומיקבך. מה גרן ויקב שמסתפק במי גשמים ומתעשר לשעבר אף כל מין כה"ג מתעשר לשעבר. יצאו ירקות שאין מסתפקים וצריך להשקותן. אבל הנך במנע מהן מי השקאה ל"י קודם ר"ה. הו"ל כמסתפק בגשמים ודינן כגורן ויקב:

סעיף סא
ואם לאו אסורים בשביעית ומתעשרין לשנה הבאה

דמדהשקן תוך ל"י. כשהגיע ר"ה עדיין לחלוחית ההשקאה קיימת. והו"ל כהשקן

בשביעית. מיהו דוקא הנהו דדרכן למנוע מהן מים קודם לקיטתן. אבל בשאר ירקות אפילו מנע מהן מים בטלה דעתו ודינן כירקות למיזל בתר לקיטה:

סעיף סב

ושל בעל

לישנא דמיתבותא ויישוב. ור"ל שדה לחה בטבעה. שנוחה לצמוח וא"צ להשקותה כ"כ הרבה השקאות:

סעיף סג

שמנע מהם מים שתי עונות

ב' זמנים שרגיל להשקות'. והוא זמן ארוך יותר מל"י:

סעיף סד

אם הקשו לפני ראש השנה

שנעשו כעץ עד שאם יעקצן במחט לא יתאחה עוד הנקב:

סעיף סה

ונפסלו מאוכל אדם מותר לקיימן בשביעית

לזרע. אע"ג שפירות שביעית צריכין ביעור. ואסור לקיימן לזרע. הנהו לא היו פירות שביעית מעולם. מדהוקשו לפני ר"ה:

סעיף סו

ואם לאו אסור לקיימן בשביעית

שפירות שביעית שחייבים בביעור אסורים להניחן לזרע:

סעיף סז

התמרות שלהם

פרחים מדלועין שהוקשו:

סעיף סח

אסורות בשביעית

כספיחי שביעית ולא דר"ל דאסור לגמרי. אלא דדינן כשאר ספיחי שביעית שהן קדושים בקדוש' שביעית וכלקמן רפ"ט:

סעיף סט

ומרביצין בעפר לבן

משקין שדה לבן בששית ובשביעית כדי שיצאו ירקות לשנה שלאחריהן:

סעיף ע
ממרסין באורז

משקין שדה אורז. ומדצריך מי' רבים מש"ה נקרא ממרס. ומשום דאם לא ישקהו יפסד לגמרי. להכי התירו השקאה שהוא מד"ס. דבמקום פסידא ל"ג רבנן. ואילה"ק שדה אורז בשביעית היכא משכח"ל. הן לא נזרע ולא נאסוף תבואתינו. וי"ל דמיירי בגדלו הרבה ספיחים בשדה אורז שקצרוה בששית:

סעיף עא
ר"ש אומר אבל אין מכסחין

לקטום העלין מהשבולת להשביחה. דהו"ל כאברויי אילנא. משא"כ במ"ב אוקמי אילנא הוא כסי' י"ז:

פרק ג

סעיף א
מאימתי מוציאין זבלים לאשפתות

לצברו במקום א' בשדה בשביעית. שמשם חוזר ומפזרו אח"כ בשמינית:

סעיף ב
משיפסקו עובדי עבודה

ה"ג. והיינו העובדי כוכבים שעובדין שדותיהן. אבל קודם לכן לא. שלא יחשדוהו שמזבלה לשביעית:

סעיף ג
רבי יהודה אומר משייבש המתוק

ר"ל שיתיבש כל הליחלוח שיש בבקועי השדה. שנותן מיתוק לשדה. דאז לא יועיל הזיבול עוד לשנה זו. וי"א דר"ל משיתיבש הזבל וכן מסתבר לענ"ד. מיהו לקמן [פ"ט מ"ו] ודאי בליחות הגשמים שבקרקע או שבהעשבים מיירי:

סעיף ד
רבי יוסי אומר משיקשור

משיתיבש הזבל ויתקשר יפה. דלא חזי לזיבול השתא. עד שיחזור ויתלחלח ביה"ג:

סעיף ה
עד כמה מזבלין

בזמן המותר כמ"א לכל מר כדאית ליה:

סעיף ו
עד שלש שלש אשפתות לבית סאה

שכל אשפה של עשר וכו':

סעיף ז
של עשר עשר משפלות

קופו' של זבל. טראג בל"א. משא"כ בפחות מזה נראה כמזבל שדהו:

סעיף ח
של לתך לתך

שכל משפל מחזיק לתך והוא ט"ו סאין והוא נ' שיעורי חלה:

סעיף ט
מוסיפין על המשפלות

ליתן באשפה יותר מי' משפלות:

סעיף י
ואין מוסיפין על האשפתות

יותר מג'. דמחזי כמזבל:

סעיף יא
רבי שמעון אומר אף על האשפתות

דמדצבורין לא מחזי כמזבל:

סעיף יב
עושה אדם את שדהו שלש שלש אשפתות לבית סאה

סיום מלתיה דר"ש היא דלר"ש שרי ג"כ ג' אשפתות לב"ס מ"מ. מיהו לא יפחות מג' משפלות לאשפה:

סעיף יג
יתר מכאן

אם הוסיף על ג' אשפות קטנים:

סעיף יד
מחציב

ר"ל מניחן סמוכין בעיגול כרגלי חצובה. והוא כלי בת הרבה רגלים אבל לא יניחם בשורה. דאז טפי נראה כמזבל שדהו:

סעיף טו
וחכמים אוסרין עד שיעמיק שלשה

שיעמיק או יגביה מקום הנחת האשפה ג"ט. כדי שיהא ניכר שאין כוונתו לזבל השדה:

סעיף טז
עושה אדם את זבלו אוצר

להניח כל הזבל באשפה א'. ואפי' ק' משפלות:

סעיף יז
רבי מאיר אוסר עד שיעמיק שלשה או עד שיגביה שלשה

מיהו באין שם רק ל' משפלות דהיינו כשיעור ג' אשפתות הנ"ל. כ"ע מודו. דהשתא בג' מקומות מותר. במק"א לא כ"ש:

סעיף יח
היה לו דבר מועט

שאין לו זבל בביתו. להוציא בפ"א כשיעורים הנ"ל:

סעיף יט
מוסיף עליו והולך

מעט מעט כשיזדמן לו לאחר שפסקו עוברי עבירה:

סעיף כ
רבי אלעזר בן עזריה אוסר

דשמא לא יזדמן לו אח"כ ומחזי כמזבל שדהו:

סעיף כא
עד שיעמיק שלשה או עד שיגביה שלשה או עד שיתן על הסלע

שאינו ראוי לזריעה:

סעיף כב
המדייר את שדהו

שמעמיד דיר לצאנו בשדהו. ועי"ז היא מזדבלת. ואף דבפ"ד מ"ב אוסר לדייר בשביעית. הכא מיירי באינו מתכוון לזבלה. רק שאין לו מקום אחר לצאנו:

סעיף כג
עושה סהר

ר"ל גדר סביב הצאן:

סעיף כד
לבית סאתים

ק' על נ' אמה:

סעיף כה
עוקר שלש רוחות

כשנתמלא זבל עוקר ג' דפנות ומעמידן מצד אחר לאמצעית:

סעיף כו
נמצא מדייר בית ארבעת סאין

סאתים מכל צד למחיצה אמצעית:

סעיף כז
רשב"ג אומר בית שמנת סאין

ר"ל סאה מכל צד לסהר הראשון:

סעיף כח
היתה כל שדהו בית ארבעת סאין משייר ממנה מקצת מפני מראית העין

שיחשדוהו כמזבל שדהו:

סעיף כט
ומוציא מן הסהר ונותן לתוך שדהו

ר"ל אחר שנתמלאו הסהרים מוציא הזבל לאשפתות:

סעיף ל
כדרך המזבלין

ג' אשפתות לב"ס וכמ"ב:

סעיף לא
לא יפתח אדם מחצב

שטיינברוך בל"א. והוא סלע מחובר לא יחצוב משם אבנים לבנין אם היה המחצב מכוסה בעפר:

סעיף לב
בתחלה

ר"ל בלא נטל משם קודם שביעית:

סעיף לג
לתוך שדהו

דסקול אסור כפ"ב מ"ג. דמחזי כמפנה השדה לזריעה:

סעיף לד
עד שיהיו בו שלש מורביות

ר"ל שיהיה קודם שביעית מגולה מאותה סלע כדי לעשות ממנו שלש שורות. שיכטען בל"א:

סעיף לה
על רום שלש

ר"ל כל שורה יהיה שלש אמות אורך על ג"א רוחב ברום שלש אמות:

סעיף לו
שיעורן עשרים ושבעה אבנים

לג' השורות. וכל אבן אמה על אמה ברום שלש אמות:

סעיף לז
גדר

שעומד בשדה:

סעיף לח
שיש בו עשרה אבנים של משאוי שנים שנים

כ"א משוי ב' בנ"א דאז מוכח דלבניין נוטלן. והקילו בגדר טפי מבמחצב. משום דמחצב הוא מקרקע עולם ומחזי טפי כמתקן קרקע לזריעה. אבל גדר. שאבניו תלוש ולבסוף חבור הוה. ליכא למגזר כ"כ וסגי בהכי:

סעיף לט
הרי אלו ינטלו

אפילו הקטנים. דמדהיו האבנים כבר בבניין סגי בהכי. וא"צ ג' שורות כלעיל:

סעיף מ
פחות מיכן

שהיה הגדר פחות מגובה י"ט. או שהיה פחות מי' אבנים. או שהיה כל אבניו כל א' וא' פחות ממשא ב' בנ"א:

סעיף מא
מחצב וגוממו עד פחות מהארץ טפח

ר"ל מניח טפח מהגדר ממעל לארץ. שלא יהיה ראוי לזריעה וכ"ש במניח טפי דשרי:

סעיף מב
בד"א

שלא יפתח ושלא יגום פחות מטפח לארץ:

סעיף מג
דהרי לא יתכוון לתקן שדה חבירו:

סעיף מד
מה שהוא רוצה נוטל

אפילו בשלו.

סעיף מה
אבנים שזעזעתן המחרישה

שכשיחרוש יזדעזעו ומדהו"ל כמטולטלות כבר דאז מוכח שהניחן שם שישתמרו עד שיצטרכם לבנין. משא"כ מחצב מחובר מתחלת הבריאה ומדלא חברם בבנין בקרקע. להכי קילא נמי מגדר. וסגי בב':

סעיף מו
המסקל את שדהו

אבנים מטולטלות לגמרי. ורוצה בהם לבניין:

סעיף מז
ומניח את הנוגעות בארץ

דאז לא מחזי כמפנן לזריעה. ומיירי באין בהן ב' של משא ב' בנ"א:

סעיף מח
וכן גרגר של צרורות

גל אבנים קטנים:

סעיף מט
או גל של אבנים

גדולות:

סעיף נ
הרי אלו ינטלו

כולן. דמדמפסיק דבר הרי ניכר שאינו מפנה לזריעה. נמצא שיש בסיקול ה' חלוקי דינים. א) מחצב שמחובר מימי בראשית. מפורש דינו במשנה ה'. ב) גדר שהיה תלוש וחברו בבנין. מפורש במשנה ו'. ג) אבן תלוש שנתחבר ממילא. מפורש ברישא דמשנה ז'. ד) אבן מטולטל לגמרי מפורש בסיפא דמשנה ז'. ה) אבני כתף מטולטלות. מפורש דינן במשנה ט':

סעיף נא
אין בונין מדרגות

טרעפפע:

סעיף נב
על פי הגאיות

עמק ששואבים משם מים להשקות השדות:

סעיף נג
ולא יסמוך בעפר

כשבונה המדרגות או סוכר מקום יציאת המים. לא יתן עפר וטיט בין האבנים אפילו בשביעית. דנראה טפי כצריך להשקות מיד:

סעיף נד
אבל עושה הוא חייץ

סותם באבנים בלא עפר:

סעיף נה
כל אבן שהוא יכול לפשוט את ידו וליטלה

בשעה שבונה החייץ:

סעיף נו
הרי זו תנטל

אפי' קטן דגדרו מוכיח דלאו מפנן לזריעה. וגם משדה חבירו נוטלן ואין כאן משום גזל:

סעיף נז
אבני כתף

כבדות. דמוכח דלבניין מצטרכי:

סעיף נח
באות מכל מקום

אפילו משדה שלו:

סעיף נט
והקבלן

המפורסם לקבל לבנות בניינים. וי"א שקבל שדה באריסות וצריך לאבנים לבנין:

סעיף ס
מביא מכל מקום

ואפילו קטנות. דלא הו"ל כשדה שלו.

סעיף סא
כל שהן נטלות שתים שלש על הכתף

והא דאמרן לעיל משנה ו' דצריך שיהיה כל א' משא ב' בנ"א. היינו דאז רשאי ללקט גם הקטנות כדמוכח דלבנין בעי להו:

סעיף סב
מותר להעמיק

לחפור:

סעיף סג
עד הסלע

ולא חיישינן שימלך לזרעה. דלאו אורחא לזרוע סמוך לר"ה. משא"כ בינו לחבירו אסור:

סעיף סד
מה יעשה בעפר

דאם מפנהו מיד לשדה מחזי כמכשירו לזריעה. או כמזבלה:

סעיף סה
צוברו ברשות הרבים ומתקנו

לרה"ר. ר"ל מרה"ר מותר לפנותו לשדהו. דרה"ר מוכיח דרק לבלי יוזקו בנ"א מוציאו לשדהו:

סעיף סו
רבי עקיבא אומר כדרך שאין מקלקלין ברשות הרבים כך לא יתקנו

ר"ל כ"כ לא יקלקל ע"מ לתקן: ולרב"א מלת מתקנו ר"ל מניח העפר ברה"ר במקום שיש

גומא ברה"ר. דבזה יהיה תקון לרה"ר שיהיה המקום שוה. וע"ז פליג רע"ק. דאין מתקנין ברה"ר. דאיכא דניח"ל בהגומא:

סעיף סז
מה יעשה בעפר צוברו בתוך שדהו כדרך המזבלין

ג' אשפתות לב"ס:

סעיף סח
ומערה

בשאר שנים לא יפנהו לרה"ר ע"מ לפנות אח"כ:

פרק ד

סעיף א
את הגס הגס

ה"ק מלקט אדם משדהו הגס. כשצריך לדבר הנלקט כמו שמותר ללקט משדה חבירו גם הדק כפ"ג מ"ו. דבתרוייהו חד טעמא דלא מחזי כמתקן השדה:

סעיף ב
משרבו עוברי עבירה

שלקטו דקים ואמרו גסים לקטנו:

סעיף ג
התקינו שיהא זה מלקט מתוך של זה וזה מלקט מתוך של זה שלא בטובה

דאנק. או שאר הבטחת טובה כגון לקט בשלי ואלקט בשלך. דמדלא יחזיק לו בעל השדה טובה למלקט. לא ילקט הדקים:

סעיף ד
ואין צריך לומר שיקצץ להם מזונות

דוודאי אסור:

סעיף ה
שדה שנתקוצה

שניטל הקוצים התלושין שבשדה בשביעית [וכירושלמי]. אבל מחוברים מדאסור מדאו'. לא תזרע במוצאי שביעית [תוס' גיטין דמ"ד ב']:

סעיף ו
שנטייבה

מלת נטייבה כולל חרישה וזריעה. וי"א דנטייבה היינו נחרשה ב"פ ובגזרת המלכות שנו. שגזרו מס אקרקעות ומשום שהעניים היו מסתכנים עי"ז למות בתפיסה. או משום דשביעית בזה"ז מד"ס. התירו חכמים לחרוש פ"א ולזרוע בשביעית כדי נתינת המס ולא יותר וקמ"ל מתניתין רבותא. אפילו בשעת היתר חרישה. מדלא התירוהו רק לחרוש פ"א כדי שיהיה לעניים לשלם המס. אם חרש ב"פ. להשביח שדהו בתבואה הרבה עבד מש"ה קנסוהו. ומכ"ש בחרש פ"א בשעת איסור:

סעיף ז
או שנדיירה

שעשה דיר לבהמות בכל שדהו והתכוון לזבלה ולא שייר מקצת [כפ"ג מ"ז]:

סעיף ח
לא תזרע במוצאי שביעית

משום קנסא:

סעיף ט
ובית הלל אומרים אוכלין

ותמוה הרי אפילו ספיחי שביעית שגדלו בלי חרישה אסורים באכילה משום עוברי עבירה. שזרעו בצנעה ואמרו שספיחין הן [וכפ"ט מ"א]. ואי"ל דהכא מיירי בספיחי ששית שנכנסו לשביעית דמותרים לר"ש רפ"ט. דהרי נטייבה קתני. וכיון שכבר גדל בששית איך יחרוש ע"ג. ונ"ל דהכא בשדה אילן שנחרש מיירי. או בירקות שאינן נזרעין. דלא גזרו על ספיחיה [כרמב"ם פ"ד משמיטה] [א"נ דמיירי במה שהחזיקו רק עולי מצרים דאף דאסור בעבודה אפ"ה הספיחים מותרים [כרמב"ם פ"ד משמיטה הכ"ו]:

סעיף י
בית שמאי אומרים אין אוכלין פירות שביעית בטובה

להחזיק טובה לבעל השדה. כשאוכל פירות האילן שבו דהו"ל כאוכל מהשמור:

סעיף יא
ובית הלל אומרים אוכלין בטובה ושלא בטובה

כתב ע"ר רבינו הגאון אאמ"ו זצוק"ל דלהכי הזכירו שלא בטובה. לאשמעינן דלא התירו בטובה. רק אם היא כשלא בטובה. שאין בעה"ב מקפיד על החזקת טובה באוכל שלב"ט: ולבו"ת היה נראה דמדמורגל דכל מי שיחזיקו לו טובה ישוב המטיב לומר לאשר היטב

לו. שלא היה צריך להחזיק לו טובה. בעבור שחושב טובתו רק קטנה עד שאינה ראוי להחזיק טובה עליה. וזה מדרך הכבוד. וקאמר ב"ה. דאפילו לא ישיב לו המטיב כך. ג"כ מותר:

סעיף יב

חוכרין נירין מן העובדי כוכבים בשביעית

לזרעה אחר שביעית. ואף שעובד כוכבים עי"ז חורשה בשביעית:

סעיף יג

אבל לא מישראל

שחרשה בעבירה:

סעיף יד

ומחזיקין ידי עובדי כוכבים בשביעית

במצאו חורש מותר לומר לו יישר חילך:

סעיף טו

ושואלין בשלומן

אפילו ביום חגן:

סעיף טז

המדל בזיתים

שנוטל א' או ב' אילנות מבין השאר. מדצריך לעצים:

סעיף יז

בית שמאי אומרים יגום

כורתן בשוה לקרקע ולא ישרשן. מדעי"ז יתעבו וישבחו הנשארים:

סעיף יח

וב"ה אומרים ישרש

מדאינו עושה מעשה בגוף האילן שמשביח. ל"ג רבנן. ולהכי לא דמי לזירוד ופיסול דלא שרי רק עד ר"ה [כפ"ב מ"ג]:

סעיף יט

שנוטל הרבה אילנות במקום א':

סעיף כ
עד שיגום

דאל"כ מחזי כמתקן קרקע גופה לזריעה:

סעיף כא
אף המחליק ישרש

ואין צריך לגום דא"א לחשדו דל"ל לתקן קרקעו של חבירו:

סעיף כב
המבקיע בזית

מבקע עצים מהאילן. דלא דמי לזירוד ופיסול דאסור. דהתם מתכוון להשביח האילן משא"כ הכא אינו מתכוון רק ליטול עצים להסקה. ואי"ל לתסור משום מראית עין. י"ל דמיירי במבקע עצים מצ"א שבאילן דבכה"ג מבורר שלא להשביח האילן קצצו [כמ"ק ד"י ע"ב] במפלח דיקלא:

סעיף כג
לא יחפהו בעפר

במקום הבקוע. מדמשביח האילן:

סעיף כד
אבל מכסה הוא באבנים או בקש

דבזה אינו אלא שומרו שלא ייבש:

סעיף כה
הקוצץ קורות שקמה

שקוצץ כל גזעו והוא חוזר וגדל:

סעיף כו
אין קוצצין בתולת שקמה

בתולה בלא נכרת עדיין. משא"כ רישא קורות שקמה היינו שנקצצה כבר כמה פעמים וחזר וגדל:

סעיף כז
בשביעית מפני שהיא עבודה

שמתעבה עי"ז:

סעיף כח
רבי יהודה אומר כדרכה

למטה מי"ט:

סעיף כט
אלא או מגביה עשרה טפחים או גומם מעל הארץ

עי' ספ"א:

סעיף ל
המזנב בגפנים

נ"ל דמזנב אינו כמו מזמר. דאלת"ה היכא שרי ר"ע. אף שכוונתו לעצים. עכ"פ איכא משום מראית עין. ועוד הרי דבר שאין מתכוון אם הוא פסיק רישא אסור לכ"ע [כשבת דק"ג א'] והרי ע"כ ישביח הגפן ע"י מלאכה דאורייתא ולא דמי למסקל שהוא מד"ס. אלא זומר הוא שחותך ראש הגזע. ומזנב קוצץ הענפים מהצד. לעצים שצריך:

סעיף לא
ר' יוסי הגלילי אומר ירחיק טפח

לא יקצוץ הענפים שסמוך לקרקע טפח. דמחזי כקוצץ הגזע והוה ליה כזומר. ואע"ג דלעיל [מ"ד] בזיתים לכ"ע שרי לגום סמוך לארץ. יש לומר התם שורש הזיתים שמניחו בארץ מעכב המחרישה ולא מחזי כמתקן קרקע לזריעה. מה שאין כן הכא הגפנים ושרשיהן דקין ואין מעכבין המחרישה להכי כשגוממן סמוך לארץ מחזי כמתקן הקרקע לחרישה:

סעיף לב
ר"ע אומר קוצץ כדרכו בקרדום או במגל ובמגירה

נ"ל דהך בקורדם וכו' ד"ה היא. דלר' יוסי הגלילי נמי שרי בהנך:

סעיף לג
אילן שנפשח

שנסדק:

סעיף לד
קושרין אותו בשביעית לא שיעלה

שיתדבקו הסדקים:

סעיף לה
מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית

דלאכלה כתיב ולא להפסד. ולאכלן קודם שנתבשלו. היינו הפסד:

סעיף לו
הפגים

תאנים רכים:

סעיף לז
משיזריחו

משיאדימו בקטנותן:

סעיף לח
אוכל בהם פתו בשדה

אבל להכניס לביתו לא. דדוקא מעט שרי דלהפסד מועט לא חששו [כביצה ל"ו א]. אבל כשיאכל הרבה מהן בביתו לא. דהרי כשיניחן עוד מעט באילן יהיו גדולים ומוטעמין טפי נמצא יש כאן הפסד גדול. ונ"ל דבשדה דנקט אורחא דמלתא קאמר דכל שהוא מועט אינה מטריח בו לכנסן לביתו:

סעיף לט
ביחלו

שהתחילו להתבשל:

סעיף מ
וכן כיוצא בהם בשאר שני שבוע חייב במעשרות

כשביחלו וכפ"ק דמעשרות:

סעיף מא
ענבים רכים שגדלו כבר כפול לבן:

סעיף מב
משהביא מים

שסוחטן ויוצא משקה:

סעיף מג
הבאיש

שהתחילו להתבשל. וסימנו כשנראה החרצנים מתוך הקליפה:

סעיף מד
וכן כיוצא בו בשאר שני שבוע חייב במעשרות

כשהבאיש:

סעיף מה
זיתים משיכניסו רביעית לסאה

שמסאה זיתים יוכל לסחוט רביעית הלוג שמן:

סעיף מו
פוצע

לשון פצע ר"ל שמכה אותן עד שיתפצעו ויתרככו ויתמתקו עי"ז:

סעיף מז
ואוכל

אבל לסיכה לא חזו עדיין:

סעיף מח
הכניסו חצי לוג

שנתבשלו כ"כ שכשסוחט סאה זיתים. יצא חצי לוג:

סעיף מט
הכניסו שליש

שגדלו שליש גדולן. א"נ שכשיסחטן יצא שליש ממה שראויין להוציא כשיתבשלו יפה:

סעיף נ
ושאר כל פירות האילן כעונתן למעשרות

כמפורש בפ"ק דמעשרות:

סעיף נא
כן עונתן לשביעית

לאכלן אז אע"ג שהכניס הרבה מהן לביתו. ומקמי הכי כלל וכלל לא. דרק תאנים ענבים וזיתים דרך לאכול מהן מעט בשדה גם קודם שנתבשלה יפה משא"כ שאר פירות גם מעט מהן אסור קודם שנתבשלו יפה:

סעיף נב
מאימתי אין קוצצין האילן בשביעית

דלאכלה כ' ולא ולא להפסד. ובדלא טעין קבא מיירי או דדמי עציו שוין יותר מפריו או בצריך למקומו. או שיש לו שאר הפסד בקיומו [כב"ק ד"צ א] דאז לא עדיף משחיטת

בהמה עוברה דכל שיש בו צורך אדם. אין בו משום צער בע"ח. ובלא הנהו גוונא גם בלא שביעית אסור לקצצו. עכ"ל ע"ר הגאון אאמ"ו זצוק"ל:

סעיף נג
ב"ש אומרים כל האילן משיוציא

עלים:

סעיף נד
ב"ה אומרים החרובין משישלשלו

שיגדלו עליו כעין שלשלות:

סעיף נה
והגפנים משיגרעו

גרוע גדול כפול הלבן:

סעיף נו
והזיתים משינצו

משיגדל הנץ. בליטהע בל"א:

סעיף נז
וכל האילן כיון שבא לעונת המעשרות מותר לקוצצו

דכיון שכבר נתבשל הפרי. אינן להפסד:

סעיף נח
כמה יהא בזית ולא יקוצנו

בשאר שנים מיירי ומשום בל תשחית [כב"ק דצ"א א] כך פירשו רבותינו. אולם מירושלמי מוכח דאלעיל קאי וה"ק דהא דקאמרינן לעיל משינצו בזיתים. היינו שיהיה באילן הזית רובע קב זיתים ובכל א' יהיה נץ בראשו וכן פי' רב"א. ולפי זה צ"ל דהא דמקשה בב"ק הנ"ל ממשנתינו היינו מדמדמי איסור קציצת אילן דאסור רק במקום שיש הפסד. לאיסור קציצת אילן [בשביעית] דאסור נמי רק ביש הפסד:

סעיף נט
רובע

הקב. ובשאר אילן צריך קב. מדלא חשיב כ"כ:

סעיף ס
רבן שמעון בן גמליאל אומר הכל לפי הזית

אם הוא אילן חשוב. כזית הנטופי כפ"ז דפאה אז בפחות מרובע סגי. כך נ"ל:

פרק ה

סעיף א

בנות שוח

בירושלמי קאמר שהוא מין אילן תאנה שבכל שנה גדלין עליו תאנים חדשים. אבל אין נגמר גידולן עד שנה שלישית מחנטה. ועכ"פ גם כבר בשנה ראשונה ושנייה לגידולן כבר ראויין לאכילה [כן מוכח לע"ד מהירושלמי שם. מדבעי כיצד יודע שהפרי הוא משנה שלישית. והוצרך לתרץ שקושר על התאנה כל שנה חוט. ול"ל כולי האי. לטעמיה. אלא וודאי כדאמרן]:

סעיף ב

שביעית שלהם שניה שהן עושות לשלש שנים

דמדאזלינן באילן לעניין מעשר ושביעית בתר חנטה. א"כ התאנים שנגמר גידולן בשניה כבר חנטו בשביעית [ולפע"ד דמדקאמר במתניתין סתמא משמע דכל הבנות שוח שבהאילן נוהג בהן קדושת שביעית. והיינו משום שרוב הבנות שוח שבהאילן הם מאותן שחנטו בשביעית. דמהכ"ת יקצצם בעל האילן. קודם שיגמר כל גידולן. להכי גזרו בהמיעוט של שנה א' וב' אטו הרוב שהן מאותן שחנטו בשביעית. וכן משמע מהירושלמי הנ"ל ודו"ק. ובהא יתורץ נמי מה דקשה אמאי נקט תנא באופן איסור. דהיינו בחנטה בשביעית דאסורים בב'. ולא נקט אופן דהתירא דהיינו בחנטו בחמישית מותרים בשביעית. כאשר באמת פ' הרמב"ם [שמיטה פ"ד] והרי כחו דהיתירא עדיף. וכן נקט באמת אופן ההיתר תחלה לקמן בבצלים [פ"ו מ"ג]. אע"כ מדבעי לאשמעי' דבר חדש. שכל הבנות שוח שבהאילן אף משנה א' וב' כולן דנין בהן קדושת שביעית]:

סעיף ג

רבי יהודה אומר הפרסאות

מין תאנים שעיקר גדולן בפרס. אבל נוטעין אותן גם בארץ ישראל:

סעיף ד

אמרו לו לא אמרו אלא בנות שוח

תמוה כיון דבאילן אזלינן בתר חנטה. מ"ש מבנות שוח. ותו במה פליגי ר"י ורבנן. ולפמ"ש לעיל ל"ק כלל. דוודאי כמו בבנות שוח לעיל כ"כ בפרסיות. דבשניהן בעוד שגדלין בהאילן הפירות שחנטו בשביעית. כבר גדלו באותו האילן גם הפירות שחנטו אחר שביעית. ולפיכך ר"י גזר גם בפרסיות לאסור בהאילן בשנה ב' כל הפירות שבו.

אף אותן שחנטו אחר שביעית. דגזר הנך אטו הנך. כמו בבנות שוח לעיל. ולרבנן דוקא בנות שוח שמצויין בא"י גזרינן אבל פרסיות שעיקר גידולן בפרס. ואינן מצויין בא"י. הו"ל מלתא דל"ש דלא גזרו בה רבנן [כביצה י"ט א']. אבל הנך פרסיות שוודאי חנטו בשביעית וודאי לכ"ע שביעית שלהן בשנייה. מדאזלינן בכל אילן בתר חנטה:

סעיף ה

הטומן את הלוף

מין בצלים שאחר שנגמרו ונתלשו רגילין לטמנן בקרקע כדי לקיימן לזמן מרובה:

סעיף ו

עד גובה ג' טפחים

שיהיה סאתים לוף צבורים וגובה הכרי ג"ט. דאל"כ מחזי כזורע בשביעית:

סעיף ז

וטומנו במקום דריסת אדם

שלא יצמח:

סעיף ח

לוף שעברה עליו שביעית

שהיה גדל משביעית לשמינית. ואף דבירק אזלינן בתר לקיטה. הכא מיירי שעקרוהו עם עליו סוף שביעית והניחוהו במקומו וחזר ונשרש שם והוסיף גדולים בשמינית. והרי עלי השביעית חייבים בביעור. ומיירי שכבר כלו לחיה בשמינית:

סעיף ט

אם לקטו העניים את עליו

בשביעית אחר הביעור. דס"ל להאי תנא עניים אוכלים אחר הביעור ולא עשירים. ואף דספיחי שביעית אסורים כפ"ט מ"א. י"ל דהתם היינו רק בשהיה תחלת גדולן בשביעית אבל הכא מיירי שהלוף הזה כבר יצא הקלח מששית לשביעית. דאז העלין שגדלו בשביעית בקלח הזה מותרים לכל קודם ביעור כפ"ד סי' ט' ולאחר הבעור מותרים רק לעניים [ועי' פ"ו מ"ג]:

סעיף י

לקטו

ואין לעניים עתה חלק בעלים שגדלו בח':

סעיף יא
ואם לאו יעשה חשבון עם העניים

למשל לוף הזה שהה בארץ ו' ז' ח'. מגיע לעניים שליש העלין וכ"כ תמיד מחשב לפי זמן ההיתר נגד שנת האיסור:

סעיף יב
ואם לאו אין לעניים עליו חשבון

דס"ל אף לאחר זמן הביעור גם עשירים יאכלו. והרי זכה בעה"ב בהן. [כך כ' הר"ש. וא"כ אין כן הלכה. דהרי קיי"ל דכל מין אחר שכלה מהשדה צריך לבערו מהבית ולשורפו ואסור גם לעניים [עי' רמב"ם וראב"ד פ"ז משמיטה. ה"ג] ובל"ז ק' דמ"ש הך דהכא מבצלים. שנכנסו לז' שאסורים [כפ"ו מ"ג] אע"כ הכא שעברה עליו שביעית. הו"ל תחלתו וסופו בהיתר ובכה"ג יש ביטול בגידולין [כפ"ו סי' כו]:

סעיף יג
לוף של ערב שביעית

שכבר נגמר כל בישולו בערב שביעית:

סעיף יד
שנכנס לשביעית

והוא מותר לכל באכילה קודם ביעור דדוקא ספיחים שתחילת שתילתן בשביעית היו אסרו חז"ל אבל הנך כבר נגמר בשולן קודם שביעית:

סעיף טו
וכן בצלים הקיצונים

המיוחדו' לקיץ א"נ הנזרעי' בקיץ. וכבר נגמרו בהקיץ שקודם שביעית וכולן נוח לעקרן ע"י שינוי:

סעיף טז
וכן פואה

מין צבע. פערבער רעטהע בל"א:

סעיף יז
של עידית

הגדילה בשדה שמינה. שג"כ נוח לעקרה:

סעיף יח
ב"ש אומרים עוקרין אותן במארופות

שפאטען:

סעיף יט
של עץ

ולא של ברזל. דמחזי כעובד הקרקע:

סעיף כ
וב"ה אומרים בקרדומות של מתכות

נ"ל דבכל דוכתא לא חיישי ב"ה לרואים בשביעית. מדהותר דבר זה בזמן שביעית לכל. כולם יודעים דבהיתר עושה מיהו במרא של ברזל גם ב"ה מודה דאסור. דעכ"פ בעי שינוי קצת. כדמוכח מ"ה:

סעיף כא
ומודים בפואה של צלעות

הגדל בצדדי השדה. א"נ בין הסלעים שאין דרך לזרוע שם דבר אחר. מקומו מוכח דאינו עובד השדה:

סעיף כב
מאימתי מותר אדם ליקח לוף

עלי לוף. דעיקר הלוף א"צ ביעור:

סעיף כג
במוצאי שביעית

מהחשוד על השביעית ולא יהיה העלים צריכים ביעור כשיכלה לחיה מהשדה:

סעיף כד
ר' יהודה אומר מיד

דלאותן שנזרעו בשביעית ליכא למיחש. דהרבה מענישי' ב"ד לזורע בפרהסיא. גם לאותן ששהו בארץ ששית לשביעית ליכא למיחש. דבמביא מהטמון בארץ מיירי. ומדא"א לעקרו בשביעית בפרהסיא כ"א בשנוי אפי' לב"ה כסי' כ' הלכך לא שכיח שיעקר בשנוי כדי לטמנם עד מוצאי שביעית. אבל בלא היו טמונים בשביעית. וקנה בשביעית גופה מהחשוד. ודאי חיישינן שמא משביעית הם ואמר שהמטמונים ששית הביא. כך נראה לי פירוש המשנה החמורה הזאת:

סעיף כה
וחכמים אומרים משירבה החדש

ר"ל מפסח של ח' ואילך. שכבר מצוי אותו שגדל בח' והיינו ככל ירק [כפרק ו' משנה ד']:

סעיף כו
אלו כלים שאין האומן רשאי למכרם בשביעית

למי שחשוד לעבוד האדמה בשביעית:

סעיף כז
העול והמזרה

וואורפשויפעל לזרות בגורן:

סעיף כח
והדקר

פפלוגאייזען לחרוש:

סעיף כט
אבל מוכר הוא מגל יד

האקקמעססער לקטוף כמלא יד:

סעיף ל
ומגל קציר

האנדזענזע:

סעיף לא
ועגלה

וואגען. דבכל אלו נוכל לתלות שרוצה לקצור מעט מספיחים המותרים. שהן בהפקר. ולהביא לביתו:

סעיף לב
לאסור ולהתר מותר

ונ"ל דה"ט דתלינן בהיתר. מדאזלינן בתר רובא דהיתירא שבעולם:

סעיף לג
היוצר

טעפפער:

סעיף לד
מוכר חמש כדי שמן

כדים לשמן:

סעיף לה
וחמשה עשר כדי יין

המיוחדים ליין. דרק שיעור מועט כזה הכי אורח' להביא מהפקר משום דיד כל אדם שוה לזכות בפירות אלו של הפקר לא יגיע לכל א' רק מעט ולא חיישינן שיקח כולם לשמן. דאינן ראויים לכך. דמעפר אחר נעשים:

סעיף לו
ואם הביא

החשוד:

סעיף לז
יותר מכאן מותר

למכור לו כלים ותלינן שמהפקר הביאם [כך פי' הר"ש והר"ב. ותמה רתוי"ט שלא הביא הרמב"ם דין זה [שמיטה פ"ח. ה"ה] ואני תמה יותר על פי' זה. דכיון שאם הביא החשוד יותר מזה תלינן שמההפקר הביא ומותר למכור לו כלים יותר מהשיעור. א"כ כ"ש כשקונה סתם נתלה שלהפקר קונה או לשנה הבאה כמו באינו חשוד. אמנם הרמב"ם [פ"ד משמיטה הכ"ד] הביא דגם חבר שזוכה מהפקר. לא יביא מההפקר לביתו רק ה' כדי שמן וט"ו כדי יין. משום חשדא. וסיים ואם הביא יותר מזה מותר. וא"כ י"ל דמשום קושיתינו הנ"ל מיאן הרמב"ם לפרש דאם הביא יותר מזה וכו' דלהוי קאי אחשוד כברישא. אלא אחבר שמביא מהפקר קאי. וה"ק תנא. אע"ג דחבר שהביא יותר מזה מותר. דתלינן שמהפקר מביא. אפ"ה בחשוד לא תלינן. ולפ"ז יפה הביא הרמב"ם הדין בהחבר [פ"ד] ולא בחשוד [פ"ח]:

סעיף לח
ומוכר לעובדי כוכבים בארץ

כלים האסורים למכור:

סעיף לט
בחוצה לארץ

שאין שם דין שביעית. ול"ח שיחזור וימכרם לחשוד בארץ. דהו"ל לפני דלפני. ואף

דלישראל אפי' לפני דלפני אסור [כתוס' ע"ז דט"ז] עכ"פ אין מחזיקין איסור ממקום למקום [כנדה ד"ג] כ"כ ע"ר רבינו הגאון אאמ"ו זצוק"ל:

סעיף מ

בית שמאי אומרים לא ימכור לו פרה חורשת בשביעית

נקט חורשת. דרוב בנ"א אין לוקחין לחרישה רק שוורים. אבל פרות מיחדין לגדל וולדות ולחלב. ומותר למוכרם. אבל פרה דמשנתנו היינו במיוחדת לחרישה כגון שיודעין שהיא עקרה ושצמקו שדיה:

סעיף מא

וב"ה מתירין מפני שהוא יכול לשחטה

ולא אמרי' בכה"ג הדמים מודיעים. והרי דמי חורשת יותר הם מדמי שחוטה. דאפ"ה תלינן לקולא. דשביעית חמירא להו לאינשי [כבכורות ד"ל ע"א] דאע"ג דזה חשוד הוא. אפ"ה כיון דלא ידעינן בודאי דלאיסור בעי להו. מהכ"ת נחזיקינהו לאסורא. והו"ל כמוכר בשר כשר למומר לעבודת כוכבים דלא חשדינן שמא יבשלו בחלב:

סעיף מב

מוכר לו פירות אפילו בשעת הזרע

ותלינן לאכילה. ורק בחורשת פליגי ב"ש מדאין דרך לשחוט חורשת:

סעיף מג

ומשאיל לו סאתו אף על פי שהוא יודע שיש לו גורן

ול"ח דלמדוד בגורן רוצה:

סעיף מד

ופורט

מחליף:

סעיף מה

לו מעות אע"פ שהוא יודע שיש לו פועלים

דתלינן בהיתר:

סעיף מו

דלאיסור בעי להו:

סעיף מז

משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית

לאכלן אחר הביעור:

סעיף מח
נפה

זיעב לקמח:

סעיף מט
וכברה

זיעב לנקות התבואה. ולא זו אף זו קתני. אף שכבר' אינו חיי נפש כ"כ מהר כנפה. כך נ"ל:

סעיף נ
ורחיים

האנדמיהלע:

סעיף נא
ותנור

דבכולן תלינן דלהתיר' צריכא להו:

סעיף נב
אבל לא תבור

לא תברור אם מסתבר טפי שהוא מאיסור. ורישא נמי הכי מיירי. ואפ"ה תלינן בהיתירא משום דרכי שלום:

סעיף נג
החשודה אמעשרות וטומאות:

סעיף נד
נפה וכברה

ואף שעכ"פ יטמאן הע"ה. אפשר בטבילה. משא"כ תנור חרס א"א להשאיל. דהרי בנטמא צריך שבירה. וכ"כ רחיים מדהוא גדול טריחא מלתא למטבלה. גם א"א לנקותו יפה מקמח הטמא:

סעיף נה
ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה

דרוב ע"ה מעשרין:

סעיף נו
אבל משתטיל המים

בעיסה:

סעיף נז
לא תגע אצלה

לסייעה בגלגול. דהרי אז כבר הוכשר העיסה לקבל טומאה מכלי ע"ה. ואף דקיי"ל דחולין מתוקנים שבארץ ישראל מותר לטמא בידים. על כל פנים לחולין הטבילין לתרומה ולחלה. דוקא לגרום טומאה מותר. ולא לטמא בידים. והרי משתגלגל מתחיל טבולה לחלה:

סעיף נח
וכולן

אמשאלת לחוד קאי:

סעיף נט
לא אמרו אלא מפני דרכי שלום

ונפקא מינה שתזהר כל מה שתוכל:

סעיף ס
ומחזיקין ידי נכרים בשביעית

לברכו כשחורש:

סעיף סא
ושואלין בשלומן

אפילו לעוברי עבירה. בכל עת. אף דשלום שמו של הקב"ה. ואגב גררא נקט ליה הכא:

פרק ו

סעיף א
שלש ארצות לשביעית

חלוקות בדין שביעית:

סעיף ב
כל שהחזיקו עולי בבל

דהיינו מא"י וכו':

סעיף ג
לא נאכל

מ"ש הר"ב לא נאכל בנעבד בעבירה. הקשה רבינו מאורן של ישראל אאמ"ו הגאון זצוק"ל מב"ה פ"ד מ"ב. ופי' הוא ז"ל לא נאכל אחר ביעור. ולפע"ד י"ל עוד דלא נאכל

אספיחין קאי דאסור לאוכלן אף קודם ביעור כפ"ד סי' ט' אולם הרמב"ם בפירושו כאן כ' כהר"ב. ובחיבורו [פ"ד משמיטה הכ"ו] פי' כדברינו. דלענין ספיחים מיירי [ועמ"ש בס"ד לעיל פ"ד סי' ט'] ולפע"ד מוכח דאספיחין קאי. מדנקט לא נאכל ואח"כ לא נעבד:

סעיף ד
ולא נעבד

משום דעד שם גם עולי בבל כבשו:

סעיף ה
וכל שהחזיקו עולי מצרים

דהיינו מכזיב וכו' וכזיב נ"ל שהוא אכזיב הנזכר ביהושע [י"ט כ"ט] בערי אשר. וכ"כ נזכר עם עכו בשופטים [א' ל"א]

סעיף ו
ועד אמנה

ר"ל כזיב באמצע. ומכזיב ועד הנהר מצד א'. ומכזיב ועד אמנה. מצד ב':

סעיף ז
נאכל אבל לא נעבד

דעד שם כבשו עולי מצרים אף שלא נכבשו מעולי בבל:

סעיף ח
מן הנהר ומאמנה ולפנים

עיין בציור:

סעיף ט
נאכל ונעבד

הנה רבינו תוספות יום טוב תפס לעיקר כבעל כפתור ופרח. דעכו וכזיב ואמנה שלשתן במערב ארץ ישראל. ועכו באמצעית מערב. ממוצע בין נחל מצרים. שהוא הנהר הנזכר במשנתנו שהוא דרומית מערבית לארץ ישראל. ובין אמנה הוא הר ההר שבאלה מסעי. שהוא צפונית מערבית לארץ ישראל וכן ראיתי במפת הארץ אשר לפנינו. דעכו הנקרא בלשונם אקרא או פטאלמיוס. וכזיב הוא אכזיב הנקרא ציב בלשונם. והר אמנה הנקרא בלשונם מאנט האר. שלשתן במערב ארץ ישראל. אמנם עכו סמוך לכרמל שניהן באמצעית ארץ ישראל ולשון ים מפסיק בין כרמל לעכו. ומעכו ולצפון בכמו שבעה פרסאות אשכנזית הוא כזיב. אמנם רחוק להלן לצפון הם צור וצידון. והר ההר צפוני יותר מכולן. ונהר מצרים. הוא שיחור. הנקרא בלשונם זיכאר הוא בקצה גבול מערבית

דרומית מארץ ישראל. וכדי להצדיק ולהבין דברי חז"ל אשר מפיהם אנו חיים. ועל דבריהם בחיק תורת ד' הורגנו כל היום. ולהבין תעלומות דבריהם הקדושים לילות עמל מנינו לנו. והחלב שינקנו משדי אם תשפך לארץ כמרירה כש"ס סוף ברכות. אשר אם לא יהיה אפשר ליישב דברי קדשם. אזי אלפי עדי עדיות אסטטית יתבטלו. ורבבות שערי תרוצים לא ננעלו. והרי חז"ל גיטין אמרו להדיא דעכו בצפון. כמבואר שם דף ז' ע"ב. גם בתוס' שם ד"ב א' כ' דעכו חציה ארץ ישראל וחציה ח"ל. וכן כתב בירושלמי כאן. וליישב הכל. נ"ל דהציור כזה? וכפי הציור הזה. עכו במקצוע צפונית מערבית מא"י. ואעפ"כ היא ממוצע באמצע גבול מערב. מפני הרצועה היוצאה ממנה לכזיב. ואותה הרצועה כבשו גם עולי בבל. אבל מכזיב עד אמנה וכ"כ מה שהוא נגד כזיב מעכו ולדרום. עד הנהר. כבשו עולי מצרים ולא עולי בבל. אמנם על הרצועה שמעכו לכזיב. יהיו ב' שבילי' אחד לצד מזרח של הרצועה. הוא השביל שהזכירו חז"ל גיטין שם. שההולך מעכו לכזיב. לימינו הוא ח"ל. ושביל ב' היה למערב הרצועה. והוא השביל שהזכיר הירושלמי ותוספתא. שההולך מעכו לכזיב. לשמאלו הוא ח"ל. ולפ"ז יש לישב נמי מלת "לפנים" שבמשנה הקדושה. שתמה הר"ש ור"ב דהול"ל "ולחוץ" ור"ל לצד ח"ל. ולפי דברינו ת"ל הכל מיושב. דהרי לפי התוספתא היה מצד שמאל לרצועה ח"ל. א"כ מה שאמרה המשנה מן הנהר ואמנה ולפנים. ר"ל לפנים מכזיב ושביל. דהיינו בין א"י לים הגדול. זהו לא כבשו גם עולי מצרים והוא ח"ל גמור. ולפ"ז גם דברי התוס' ריש גיטין שזכרנו שכ' שקצת מעכו היה ח"ל. נ"ל ג"כ שהוא קצת העיר שהיה לפנים מהשביל לצד הים הגדול. ונתיישב הכל על נכון ת"ל:

סעיף י

עושין בתלוש

לדוש ולזרות וכו' אצל החשוד או עובד כוכבים למ"ד אין לעובד כוכבים קנין בארץ ישראל:

סעיף יא

בסוריא

זיריען. ועפ"ו דדמאי סי' לב:

סעיף יב

אבל לא במחובר

לקצור ולבצור וכו'. דמדסמוך לא"י גזרו במחובר שלא יעזבו א"י להשתקע בסורי' מדקשה שמירת השמטה. ואעפ"כ הקילו שם בתלוש כדי שיסמכו עליהן עניי א"י

להתפרנס שם בשביעית. מיהו דוקא בשמור אסור אבל במופקר. אפי' בא"י מותר לקצור ולבצור כדרכו פירות אילן. אבל רק בשנוי [רמב"ם פ"ד משמיטה ה"א]. חוץ מספיחי תבואה וזרעים דאסור כפ"ט סי' י"ג. והא דאצטרך לפרש דשין וכו'. נ"ל דקמ"ל מדסד"א דתלוש היינו רק לישה ואפי' שנעשין בבית. אבל דישה ואינך שנעשין במקים גדולן במחובר אסור. קמ"ל:

סעיף יג

דשים וזורין

בתבואה:

סעיף יד

ודורכין

ענבים. והקשה רתוי"ט דתני מלאכת התבואה שלא כסדר. ועוד דהפסיק ביניהן דריכת הענבים. ולפעד"נ דלא זו אף זו תני. ל"מ לדוש ולזרות דבצנעה. אלא אפי' דריכת ענבים דהו"ל פרהסיא. דבין עגולין לזגין רה"ר. כסוף טהרות. ומכ"ש עימור בתבואה דהוה פרהסיא. אפ"ה שרו:

סעיף טו

ולא בוצרין

קוצר הענבים:

סעיף טז

ולא מוסקים

קוצר הזיתים:

סעיף יז

כלל אמר ר' עקיבא כל שכיוצא בו מותר בארץ ישראל

מדאו'. כגון מלאכה בתלוש בא"י. דשם רק מד"ס צריך שנוי:

סעיף יח

עושין אותו בסוריא

אפי' כדרכו. א"נ ה"פ כל שמותר בא"י במופקר. מותר בסוריא אפילו במשומר:

סעיף יט

בצלים

של ששית שנכנסו לז' [ומהרמב"ם פ"ד משמיטה ה"כ משמע דמיירי במונחים תלושין על הקרקע. רק דמר' חנינא דקאמר להתלש לא משמע כן]:

סעיף כ
אם היו העלין שלהם שחורין

דונקעלגרין:

סעיף כא
אסורין

דבידוע שהוסיפו בז' ונאסרו לאחר ביעור:

סעיף כב
הוריקו

בר"ה של ז' כבר הוריקו ונעשו געלבליך:

סעיף כג
הרי אלו מותרין

דהולכים וכמשי' וכתלושין דמי:

סעיף כד
אם יכולין להיתלש בעלין שלהן

שהעלים חזקים כ"כ שכשיאחזן יוכל לעקור הבצלים:

סעיף כה
וכנגד בן מוצאי שביעית

ר"ל שנעקרו בששית ונטען בז' ולאחר שגדלו מעט חזר ועקרן ונטען בח':

סעיף כו
מותרין

דאע"ג דאין ביטול בגדולין כמו ברישא. הכא שאני. דתחלתן וסופן בהיתר:

סעיף כז
מאימתי מותר אדם ליקח ירק במוצאי שביעית

ולא יחוש שמא משביעית הוא ונלקטו בשביעית. ואסורים לאחר ביעור. אבל ביודע שנלקטו בשמינית מותרים. דבירק אזלינן בתר לקיט'. ויש אומרים דירק שנלקט [צ"ל שנגמר] כולו בשביעית לא אזלינן גביה בתר לקיטה:

סעיף כח
משיעשה כיוצא בו

שכבר גדלו של ח' [עפ"ה מ"ה]. ועוד דכיון שיש כאן היתר לפנינו אין מחזיקין איסור ממקום שהיה גדל בארץ למקום שקונה אותו:

סעיף כט
עשה הבכיר

מקום ששדותיו ממהרים לבשל פירות:

סעיף ל
הותר האפיל

מקום שמאחרת להתבשל ואף על גב דבו שפיר יש לחוש שהוא של שביעית שעבר. דאי של ח' הרי עדיין לא נגמר. אפילו הכי הוא מותר. דתלינן שמבכיר הביאום:

סעיף לא
רבי התיר ליקח ירק במוצאי שביעית מיד

שהרבה ירק הביאו לשם מבכיר. א"נ מדממהר לגדל:

סעיף לב
אין מוציאין שמן שרפה

תרומה שנטמא דלשריפה בא"י קיימי:

סעיף לג
ופירו' שביעי'

שצריך ביעור בא"י:

סעיף לד
א"ר שמעון שמעתי בפירוש שמוציאין לסוריא

מדקילא טומאת' מח"ל שלא גזרו על אויר' [כגיטין ד"ח. א]:

סעיף לה
אין מביאין תרומה מחוצה לארץ לארץ

דשמא ירד כהן אחריו להביאה לא"י. ויתטמא הכהן מח"ל. מיהו וודאי שהיא תרומה טמאה. מדנטמא מח"ל [כפ"ק דשבת ט"ז. ב']:

פרק ז

סעיף א
כלל גדול אמרו בשביעית

משום דגדול עונש שבת ושביעית להכי תנא גבייהו כלל גדול. דשבת גם בתלוש. ושביעית נוהג גם במאכל בהמה ובמין צבעים [שבת ס"ח א]. משא"כ פ"ק דפאה ופ"ק דמעשר דלא חמירי כ"כ לא נקט גדול:

סעיף ב

או או:

סעיף ג

וממין הצובעים

דגם בצבעים נוהג שביעית. דכתיב לכם לכל צרכיכם:

סעיף ד

ואינו מתקיים

אם אינו וכו':

סעיף ה

בארץ

ר"ל אם מניחו מחובר בחורף. ירקב ויכלה לחיה מהשדה ומשום חיוב ביעור נקט הכי:

סעיף ו

יש לו שביעית

ר"ל להיות לאכלה ולא לסחורה ולא להפסד. וכ"כ לדמיו. ר"ל במכרן באופן שרשאי למכור [כמשנה ג']. שביעית תופס דמיו. לקח בפירות בשר אלו ואלו מתבערים. לקח בבשר דגים יצא בשר ונכנסו דגים. בדגים יין. ביין שמן. אחרון אחרון נתפס. ופרי עצמו לעולם אסור:

סעיף ז

יש לו ביעור

לבערן אחר שכלה לחיה מהשדה:

סעיף ח

ואיזה

במאכלי אדם:

סעיף ט

זה עלה הלוף השוטה

אפי' שוטה שגדל בלי זריעה ולא חזי כ"כ לאכילה:

סעיף י

ועלה הדנדנה

קרויזעמינצע:

סעיף יא
העולשין

ענדיוויען. וי"א קירבעל וי"א וועלשע שלאטין:

סעיף יב
והכרישין

שפאנישער לויך:

סעיף יג
והרגילה

בארצעלקרויט:

סעיף יד
ונץ החלב

וואלפסמילכקרויט. ונקט הנך לרבותא. אף דלא חזו כ"כ לאכילה. וכ"כ במאכל בהמה. ובצובעין. נקט הנך דלא חזו כ"כ לבהמה ולצבע וכ"ש שאר מאכלי אדם או בהמה או צבע אם אינו מתקיים. וכולהו מיירי שגדלו במקום שאין דרך לזרוע. דאל"כ אפילו ספיחים אסורים כלקמן [פ"ט מ"א]:

סעיף טו
ומאכל בהמה החוחים

דערנער:

סעיף טז
והדרדרים

דיסטעלן. דחזו רק לגמלים:

סעיף יז
וממין הצובעים ספיחי איסטיס

ווייד‏עקרויט שנעשה ממנו אינדיג. ונ"ל דנקט ספיחים לרבותא אף שאין צובעין יפה [ועי' רש"י ב"ק דק"א ע"ב]:

סעיף יח
וקוצה

מין צבע:

סעיף יט
ומתקיים בארץ

ר"ל או דחזי למאכל אדם וכו' רק שמתקיים ואינו כלה לחיה בחורף. מש"ה אין לו ביעור ויש גרסא אחרת כל שהוא מאכל אדם וכו'. ולפי הך גי'. הך מתקיים בארץ דקא מסיים תנא. אכולהו ג' קאי:

סעיף כ
ולדמיו שביעית

דמדלא חזו להסקה רק לשאר צורך אדם. כגון לרפואה ומלוגמא וכדומה אין דינן כעצים סי' נ"ו:

סעיף כא
והערקבנין

מין עשב:

סעיף כב
והחלבצין

האזענקאהל:

סעיף כג
והבוכריה

ווילדע קירביס וכולן מתקיימין בארץ. ואינן כלין בחורף לחיה בשדה. מיהו באינו מאכל אדם ומאכל וכו' וגם אינו מתקיים לא הביא דוגמא להן. משום דרבים הם. ואם אעפ"כ יחדם למאכל אדם. מחשבתו משוה להן אוכל [כדלקמן פ"ח מ"א] ועי' ראב"ד [פ"ז משמיטה הי"ד]:

סעיף כד
והרכפא

מיני עשבים לצבע שמתקיימין בארץ:

סעיף כה
ואין לדמיו ביעור

ר"ל במכרן אינו חייב לבער דמים שקבל. מדאינו כלה לחיה:

סעיף כו

ר' מאיר אומר דמיהם מתבערין עד ראש השנה

ר"ל חייב לבערן קודם ר"ה של ח'. דאז זמן ביעור של אלו. וכ"ש שחייב לבערן אחר ר"ה. וטעמיה משום דדמים לא מינכרי. ואתו לאחלופי בשאר דמי שביעית:

סעיף כז

קליפי רמון

גראנאטאפפעל. והנץ הוא כעין פרח שבראשו:

סעיף כח

קליפי אגוזים

כל הנך חזו לצביעה:

סעיף כט

והגלעינין

גרעיני שאר הפירות דחזו להסקה ואעפ"כ אין דינן כעצים דאין בהן קדושת שביעית [כסוכה ד"מ ע"א]. דהנך שאני. מדהן תוך הפרי שהוא מאכל וגם שומר להמאכל [כעוקצין פ"ב מ"ב] להכי החמירו בו [עכ"מ]. והר"ב כתב שהן מאכל בהמה. והר"ש כ' שיש בהן מעט שמן:

סעיף ל

יש להם שביעית

ולא פי' התנא שא"צ ביעור. משום דפשיטא דהרי קליפין וגרעינין אינן כלין בחורף. והר"ש כ' מדאינן עיקר הפרי אין בהן חיוב ביעור:

סעיף לא

הצבע צובע לעצמו

באותן שא"צ ביעור כלעיל:

סעיף לב

ולא בבכורות

דלמא משהי להו ואתי לידי תקלה. להשתמש בבכור או להאכיל תרומה לזר. מיהו שחוט מותר למכרו. רק לא באטליז:

סעיף לג

ולא בנבלות ולא בטרפות ולא בשקצים ולא ברמשים

ה"ה כל האסור מן התורה. אפי' רק באכילה [חוץ מחלב טהורה] אם הוא דבר המיוחד

למאכל. אסור מדאורייתא למוכרו לעובד כוכבים. לצורך אכילה דוקא [ש"ך י"ד סקי"ז סק"א. ולפ"ח אפי' שלא לצורך אכילה] וסתם יינם אף דמד"ס. אסור לסחורה. ויש מתירין. ויש להחמיר [י"ד סי' קכ"ג ס"א] [ומה שהקשה רתוי"ט מדאמרינן בבכורות [ד"ו ב'] דלמא לעולם חלב אסור משום אמה"ח. ואפ"ה חריצי חלב דדוד הביא להם לסחורה. ומאי קו' הרי מדאסור מהתורה אסור לעשות בו סחורה: ובמחכ"ר דמי גרע חלב שבבית. מצייד שנזדמן לו דברים טמאים דשרי למוכרן [כמשנה ד']. דדוקא במעכבן להשמינם אסור [כרמ"א קי"ז בי"ד]. אבל פשוט שרשאי למלחן כדי שיתקיימו. ולהוליכן אפי' למקום רחוק במקוה שיש קונים וה"נ חלב שאינו מתקיים כשהוא בעין מותר לעשות ממנו גבינה. ולהוליכן למחנה שמצוי שם קונים] ועי' במ"ש בבועז כאן:

סעיף לד

ולא יהיה לוקח

בשביעית וה"ה לוקט:

סעיף לה

ירקות שדה

שאינן נזרעים. דאל"כ כל הספיחין אסורין כפ"ט סי' י"ג:

סעיף לו

ובנו מוכר על ידו

דאז לא מחזי כלקטן לסחורה:

סעיף לז

מותר למכרן

אפי' הוא עצמו. מיהו בכל אותן שרשאי למכרן. על כל פנים המעות דמי שביעית הן וצריך ביעור מה שיקנה מהן:

סעיף לח

לקח בכור

בעל מום דמותר לזרים:

סעיף לט

מותר למכרו

אבל לא ביותר ממה שנתן כשלקחו:

סעיף מ
צדי חיה עופות ודגים

ל"ד צייד. דה"ה כל אדם [ש"ך שם סק"ו] וה"ה לגבותם בחובו:

סעיף מא
מותרים למכרן

אבל לא יעכבם כדי להשמינם [שם ברמ"א]:

סעיף מב
וחכמים אוסרין

לחכמים צייד מותר לכוון לטמאים משא"כ לת"ק והלכה כת"ק:

סעיף מג
לולבי זרדים

לולב הוא העלים קודם שנפתחו מכפליהן. וזרדין הוא שפיירלינגבוים:

סעיף מד
והחרובין

באקסהארן:

סעיף מה
ולדמיהן שביעית

מדחזו לאכילה:

סעיף מו
לולבי האלה

אייכע:

סעיף מז
והבטנה

פיסטאציען בוים:

סעיף מח
והאטדין

ווייסדארן:

סעיף מט
ולא לדמיהן ביעור

דאינן כלין לחיה בחורף:

סעיף נ
מפני שנושרין מאביהן

ר"ל מהגזע. וכלין לחיה בחורף:

סעיף נא
הוורד

ראזע:

סעיף נב
והכפר

ציפרעסען. וי"א געווירץ נעלקען:

סעיף נג
והקטף

באלזאם:

סעיף נד
והלוטם

מירטהען וי"א פיניאלען וי"א צירקעלבוים:

סעיף נה
יש להם שביעית ולדמיהן שביעית

וה"ה יש להן ביעור ולדמיהן ולהרמב"ם אין להן ביעור וכלעיל סי' ל'. וע"כ דס"ל להרמב"ם דגם הנך אינן כלין לחיה מהשדה:

סעיף נו
רש"א אין לקטף שביעית מפני שאינו פרי

ודינן כעצים דאין להן שביעית מדהנאתן אחר ביעורן. לא דמו למאכל. ואף בעצים דמשחן [קין בל"א] דעשוי להאיר. עכ"פ עיקר עצים להסקה:

סעיף נז
ורד חדש שכבשו בשמן ישן

וורד שביעית בשמן ששית או וורד שמינית בשמן שביעית קודם זמן הביעור:

סעיף נח
ילקט את הוורד

קודם זמן ביעור. ואז אין השמן צריך ביעור אף שהיה בוורד בכדי נ"ט בשמן. ואף להנך תנאי דפליגי לקמן פ"ט מ"ה דאין הטעם כמבוער. עכ"פ הכא מדסלקו לוורד בשעת היתר

דהיינו קודם זמן הביעור דהו"ל התירא בלע [כע"ז דע"ו א] כ"ע מודו דהטעם כמבוער. ואינו חו"נ לחייב השמן בביעור [ומזה נ"ל ראיה לא"ח סתמ"ז ס"ב ודו"ק] וה"ה בוורד ח' בשמן ז' ילקט הוורד לאכילה קודם עצרת של שנת ח'. דאז הוא זמן ביעור של זיתי שמן של שביעית [כפסחים נ"ג א]:

סעיף נט

וישן בחדש

וורד ז' בשמן ח' או וורד ו' בשמן ז':

סעיף ס

חייב בביעור

דאע"ג דקיי"ל כר"ג פ"ט מ"ה. דגם בסילקו בשעת איסור. הטעם הו"ל כמבוער. עכ"פ הכא וורד ישן בשמן חדש. טעמו חזק ביותר כמ"ש הרמב"ם. וכדקיי"ל [בי"ד סצ"ה] דכל דבר חריף אינו כנ"ט בר נ"ט. ה"נ מה"ט הו"ל כממשות. ואף דגם בממשות קאמר בירושלמי פ"ט מ"ה. דבהתחיל לבער מקצת האוצר הו"ל הנשאר כמבוער. וכן פסק הרמב"ם (פ"ז משביעית ה"ו). נ"ל דזהו דוקא בשכבר מונח באוצר וביער מקצתו. משא"כ הכא שכבשו לאחר זמן ביעור. הו"ל כחולק אוצרו קודם שביערו. דאז וודאי כ"א ואחד חייב בביעור. מיהו וורד ישן בשמן ישן וא' מהן שביעית לאחר הביעור מדליכא רק טעם פשוט. תליא בפלוגתא דלקמן אי טעם כמבוער או לא:

סעיף סא

חרובין חדשים שכבשן ביין ישן

חרובי שביעית ביין ו':

סעיף סב

וישנים בחדש

חרובי ז' ביין ח':

סעיף סג

חייבין בביעור

אף שכבשן בשעת היתר. עכ"פ כיון דטעם חרובין ביין נקלט בחוזק. יותר מוורד בשמן וכמ"ש הרמב"ם. להכי הו"ל טעם חרובים שביין כאוצר בפני עצמו. ולא סגי בשמבער החרובים עד שיבער גם היין:

סעיף סד
זה הכלל כל שהוא בנותן טעם חייב לבער

היינו מין בשאינו וכו':

סעיף סה
ומין במינו כל שהוא

אף שאין טעמו חזק. דהו"ל כעין וורד חדש בישן אפ"ה דינו כשביעית. מדהוא מין במינו:

סעיף סו
ושלא במינה בנותן טעם

אע"ג דכבר תנא לה. נ"ל דקמ"ל דדוקא שביעית אוסרת וכו'. ר"ל דוקא ממשות או טעם חזק שהוא כממשות. אבל טעם פשוט לחוד של שביעית הו"ל כמבוער וכר"ג לקמן פ"ט מ"ה. ולע"ר רבינו הגאון אאמ"ו זצוק"ל. קמ"ל דבמינו אפילו סילק הממשות קודם ביעור אפ"ה הו"ל במשהו. וכ' עוד דהיינו דוקא לאסור לאחר ביעור בלא ביעור. מדיש תקנה להפקיר. או מדאכילת איסור חמיר טפי. אבל לעניין לאכלה ולא לסחורה ולא להפסד. נ"ל דסגי בס' אפי' במינו. עכלה"ט:

פרק ח

סעיף א
כלל גדול

ערפ"ז:

סעיף ב
אין עושין ממנו מלוגמא

ערווייכענדעס פפלאסטער:

סעיף ג
ואין צריך לומר לבהמה

דכ' לאכלה ולא להפסד:

סעיף ד
עושין ממנו מלוגמא לאדם

דכ' לכם לאכלה דוקא המיוחד לכם יהיה לאכלה ולא להפסד:

סעיף ה
אבל לא לבהמה

דכ' ולבהמתך וגו' תהיה תבואתה לאכל. הראוי לאכילתה לא יהיה למלוגמתה:

סעיף ו
חשב עליו

בשעת לקיטה:

סעיף ז
למאכל אדם ולמאכל בהמה

ר"ל לשניהן:

סעיף ח
נותנין עליו חומרי אדם

לאסור למלוגמא:

סעיף ט
וחומרי בהמה

דאסור לשנותן מברייתן ולשלקן. מדדרכו להאכל חי מבהמה:

סעיף י
הסיאה

ווילדער ראסמארין:

סעיף יא
והאזוב

איזאב וי"א מאיראן:

סעיף יב
והקורנית

ציטווערקרויט. אלו ג' אינן מיוחדין לשום דבר ואזלינן בתר מחשבתו:

סעיף יג
ולשתיה ולסיכה

במיוחד לזה או לזה לא ישנה:

סעיף יד
לאכול דבר שדרכו לאכול

אם חי חי ואם מבושל מבושל. מיהו מאכל שנתקלקל מותר לזרקו:

סעיף טו
לא יסוך יין וחומץ

אף דאינו להפסד דהרי זילוף עדיף משתייה [כב"ק דף קט"ו ב']. נ"ל דעכ"פ מדמיוחד טפי לשתייה אסור לשנותו דכיון דמיוחד לדבר אחר זהו הפסדו:

סעיף טז
אבל סך הוא את השמן

אף דעומד גם לאכילה:

סעיף יז
ובמעשר שני

ניתנו רק לאכילה וכו':

סעיף יח
קל מהם שביעית שנתנה להדלקת הנר

משא"כ תרומה רק בטמא מותר להדליקו. ובמע"ש רק בטהורה מותר להדליק ולרב"א מע"ש בין טהור בין טמא אסור להדליקו:

סעיף יט
ולא תאנים במנין

כדי שימכר בזול. להיכירא דשביעית. ואע"ג דבל"ז אסור לסחורה. עכ"פ בלקט לעצמו והותר מותר [כפ"ז מ"ג]:

סעיף כ
ולא ירק במשקל

קמ"ל אע"ג שזה שנוי. דתאנים אורחייהו למכור במשקל וירק במניין. אפ"ה אסור:

סעיף כא
בש"א אף לא אגודות

אף בלא מניין אסור למכור אגודות רק ימכר הירק שלא אגוד. כדי לשנות מדרך סחורה בשאר שנים:

סעיף כב
ובה"א את שדרכו לאגוד בבית

אם כשרוצה להביאן לאכילת ביתו נמי אוגדן:

סעיף כג
אוגדין אותו בשוק

ר"ל אז מותר לאגדן למכור בשוק. דאז אין האגוד דרך סחורה. א"נ ה"ק כדרך שאגדן לצורך ביתו. מותר לאגדן למכור בשוק. דקשר בית משונה הוא:

סעיף כד
כגון הכרשין ונץ החלב

עפ"ז סי' יב. יד:

סעיף כה
האומר לפועל הא לך איסר זה ולקט לי ירק היום שכרו מותר

דמדאינו דמי שביעית רק דמי טרחה אינו נתפס בקדושת שביעית. ולא דמי לצובע בשכר דאסור [כפ"ז מ"ג]. שאני הכא דהו"ל כשכרו ללקוט מציאות. ואפי' למ"ד המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו. הכא לא נתכוון לזכות לעצמו כלום. ולא מכר לו כלום [תוס' ע"ז דס"ב א']. ומיירי הכא בספיחים המותרים כפ"ט י"ג:

סעיף כו
לקט לי בו ירק היום

דהו"ל ל' מכר:

סעיף כז
שכרו אסור

ר"ל נתפס בקדושת שביעית:

סעיף כח
כשאלקוט ירקות שדה

דירקות גינה הרי ספיחים הן ואסורים. ונקט רק הכא כן. משום דפועל רגיל לומר כך. כדי שלא יחשדו בעה"ב:

סעיף כט
אביא לך

ר"ל תיכף כשלקח הככר אמר לו כן:

סעיף ל
לקח ממנו סתם

ר"ל לקח הככר בהקפה:

סעיף לא
לא ישלם לו מדמי שביעית שאין פורעין חוב מדמי שביעית

דהו"ל כסחורה:

סעיף לב
אין נותנים לא לבייר

ברוננען מאכער. חופר בארות לרחוץ ולכבס במימיו. אבל חופר באר מי' לשתייה שרי. דמ"ש מירקות לעיל. א"נ מיירי הכא בשכבר חייב לו. וכלעיל:

סעיף לג
ולא לבלן

מחמם מרחצאות:

סעיף לד
ולא לספר

למגלחו:

סעיף לה
ולא לספן

למוליכו בספינה. אף דהנך ג' הנאת הגוף הן אסור. ומכ"ש שחר אומנין:

סעיף לו
ולכולן הוא נותן מתנת חנם

שלא לשם שכר. אף שיודע שעי"ז לא יתבע ממנו שכר אף דבעלמא מתנה דינו כמכר [כמגילה כ"ו ב']. הכא שאני דהרי גם מכירה שרי [כפ"ז מ"ג] ורק סחורה אסור. וא"כ מתנה נמי לאו סחורה הוא. וכן מוכח מלקמן [פ"ט מ"ט]:

סעיף לז
תאנים של שביעית אין קוצין

לא יחתכם:

סעיף לח
אותן במוקצה

שנייד‌עמעסער. המיוחד לכך:

סעיף לט
אבל קוצה אותן בחרבה

חרב. משום שנוי:

סעיף מ
אבל דורך הוא בעריבה

מולטער. דגם בתלוש צריך שנוי:

סעיף מא
ואין עושין

לשון מיעוך וסחיטה. כמו עשו דדי בתוליהן:

סעיף מב
זיתים בבד

פרעססע:

סעיף מג
ובקוטב

עץ כבד שמשימין על זיתים הנכתשים. קעלטערבוים:

סעיף מד
אבל כותש הוא ומכניס לבודידה

פרעססע קטנה:

סעיף מה
שלא יביאנו לידי פסול

כשיטמא השמן. יצטרך לשרוף הירק ויפסידו [ונ"ל דה"ה איפכא. דהיינו ירק תרומה בשמן שביעית. דאע"ג דאין לאסור משום דמביא התרומה לידי הפסד כשיגיע שעת הביעור שיצטרך לבער התרומה מהעולם. ליתא. דהרי השמן המובלע בהירק מחשב כמבוער [כלעיל פ"ז מ"ז]. וא"כ אין צריך לבער הירק. מיהו אפ"ה אסור. דלעניין לאכל ולא להפסד מחשב השמן המובלע כאיתי' בעינא. ושמא יטמא הירק ויצטרך לשרפו עם השמן המובלע]:

סעיף מו
רבי שמעון מתיר

לטעמיה דס"ל דאפי' קדשים מותר להביא לידי פסול [כפסחים דצ"ח ב]:

סעיף מז
והפרי עצמו אסור

לקח בפירות שביעית בשר. אלו ואלו מתבערים. לקח בבשר דגים יצא בשר ונתפס דגים וכו' כלעיל פ"ז סי' ו:

סעיף מח
ואם לקח יאכל כנגדן

כפי דמים שנתן יאכל משאר פירות בקדושת שביעית. דדמי שביעית נתנו רק לאכילה:

סעיף מט
אין מביאין קיני זבים

קן הוא ב' תורים או ב' בני יונה. א' חטאת וא' עולה. ותמוה מ"ש דנקט הנך קרבנות ולא עולה חטאת ושלמים ואשם דשכיחי טפי. ואת"ל דקינים לרבותא נקט. אע"ג דאיכא בהו חטאת העוף שכולה נאכל לכהנים. אפ"ה כיון דמשולחן גבוה קזכו. לא אכל מדמי שביעית. או משום שכל דבר שבחובה אין בא רק מן החולין. ושביעית שיש בה קדושה. אינו חולין. עכ"פ ק' דהרי בל"ז איכא בקנין נמי עולה שאינו נאכל. ולפיכך לא עדיף קנים משאר קדשים שאין אימוריהן נאכלים. טפי הו"ל למנקט דאין מביאין מדמי שביעית חטאת עוף. ונ"ל דרבותא קמ"ל בקנין. אף דאתו לתקן הגוף לאכילת קדשים וסד"א מדאתו לצורך אכילה. שרי להביאן קמ"ל:

סעיף נ
אין סכין כלים בשמן של שביעית

דדוקא סיכת אדם מותר:

סעיף נא
רבי אליעזר אומר ידלק

ה"ה בכלים שסכן במ"ח:

סעיף נב
לא אומר לכם מה שרבי אליעזר אומר בו

דמיקל בה טפי ולא רצה לגלות:

סעיף נג
האוכל פת כותים

אף קודם שגזרו שיהיו כעובד כוכבים פתן אסור מדהחרים אותן עזרא בש' כהנים בשופרות וש' ס"ת וש' תינוקות. כשבטלו בניין בהמ"ק:

סעיף נד
כאוכל בשר חזיר

ל"ד אלא חייב מכות מרדות:

סעיף נה
או בקש של שביעית מותר לרחוץ בה

אבל לכתחלה אסור להסיקן כפ"ט מ"ז:

סעיף נו
ואם מתחשב הוא

שהרוחץ אדם חשוב. וילמדו אחרים להקל טפי [ונ"ל דלהכי נקט בלשון התפעל דקמ"ל דרשאי הוא לחשוב א"ע כחשוב להחמיר ע"ע לא הו"ל כיוהרא כספ"ק דברכות. דהכא שאני דכמה שאין רוחצין איכא בשוקא [כפסחים דנ"א ב]:

פרק ט

סעיף א
הפיגם

רויטעקרויט:

סעיף ב
והירבוזין השוטים

ווילדער שפארגעל:

סעיף ג
והחלגלוגית

בארצעלקרויט וי"א ערדבעערען וי"א בייפוסקרויט:

סעיף ד
כוסבר שבהרים

קאריאנדער שגדל בהר. אבל של גינה חשוב:

סעיף ה
והכרפס

פעטערזילען:

סעיף ו
והגרגר

איריגא:

סעיף ז
של אפר

הגדל באחו:

סעיף ח
פטורין מן המעשרות

בכל השנים:

סעיף ט
שאין כיוצא בהם נשמר

והרי שמור אסור לאכול ואלו בהפקר גדלים. והפקר פטור ממעשר. וגם ספיחי שביעית שגדלו בהפקר מותרים. מיהו קדושת שביעית יש בהן. ואסור ליקח מהן מע"ה יותר מג' סעודות. דהו"ל כדי חייו ליום א'. דביותר מג"ס. אף בדברים שא"צ ביעור. חשוד עכ"פ הע"ה לקנות בהן עבדים קרקעות ובהמה טמאה וכדומה [כתוס' סוכה דל"ט א]:

סעיף י
שלא נחשדו עליהן עוברי עבירה

דאינן חשובים כ"כ שלא יפקירן:

סעיף יא
ר' שמעון אומר כל הספיחים מותרין

ליקח מחשוד. דמסתמא הוא מהפקר:

סעיף יב
שאין כיוצא בהם בירקות שדה

ר"ל אינו גדל בהפקר כשאר ירקות:

סעיף יג
חוץ מספיחים שאין דרך לזרען. והכי קיי"ל. ואסרום משום רשעים שזרעו בסתר ואמרו שהם ספיחים [עי' רמב"ם שמיטה פ"ד ה"ב]:

סעיף יד
שלש ארצות לביעור

ר"ל חלוקות זמ"ז לענין ביעור. דכל מין שכלה מארץ שלקטו. אף שמצוי אותו מין עדיין בארץ אחרת. חייב לבערו:

סעיף טו

לא עבר הירדן שבגלעד. אלא העבר האחר שבא"י. [כך משמע מפי' הר"מ והר"ב כאן. שהרי פירשו דשפלת לוד והר שלה ומבית חורון עד הים. הם הג' שבעבר הירדן. והרי ידוע דלוד ובית חורון עד הים כולן במערב הירדן הן. והם א"י ממש [ועי' יהושע י"ח י"ד. ומע"ש פ"ה מ"ב ומגילה ד"ד א]. אמנם בירושלמי [שביעית פ"ו ד"י ע"ב] אמרינן דמזרח עבר הירדן אע"ג דכתיב גביה החל רש שיהיה כחולין. וגם לא כבשוהו עולי בבל. אפ"ה יש בו דין שביעית מד"ס. רק שספיחיו מותרין. וכן פסק הרמב"ם [פ"ד משמיטה הכ"ח]. ולעניין בכורים [עפ"א דבכורים מ"י]. א"כ עבר ירדן שנזכר כאן. הוא מזרח הירדן. ולפ"ז לוד ובית חורון שזכר התנא. אינו פי' של ג' שבעבר ירדן. וכן פי' הגר"א זצוק"ל. שלא פי' התנא הג' שבעבר ירדן מדמפורשים כבר ביהושע (ט"ו). רק הנך ג' שזכר התנא לוד והר המלך ובית חורון. הן הג' שבחלק בנימין. ומשום דחלק בנימין מובלע בתוך חלק יהודה להכי לא מני לה תנא לארץ בפ"ע. רק דשפלת לוד של בנימין נכלל בשפלת דרום של יהודה. והר המלך של בנימין נכלל בהר של יהודה. ובית חורון של בנימין נכלל בעמק של יהודה. וגם רכ"מ [פ"ד משמיטה] ס"ל כך דעבר הירדן דקאמר תנא. היינו עבר מזרחי של ירדן. ות"ל שכך מצאתי בתוספתא דמכילתן [פ"ז] דקאמר בפי' איזה הר שבעבר הירדן וכו' חשבון וכו' דיבון ובמות בעל. ובעל מעון וכו' והרי הנך כולן הן שכבשן משרע"ה במזרח ירדן. כמפורש סוף מטות [במדבר ל"ב ג']:

סעיף טז

ושלש שלש ארצות לכל אחת ואחת

ר"ל דהשתא הוה ט' ארצות חלוקות לביעור. כ"כ הירושלמי. ולרש"י [פסחים דנ"ב ב'] רבותא קמ"ל אף שיש ג' לכל אחת ואחת. שכלים פירותיה קודם לחבירתה. אפ"ה כולן אחת הן. וכ"כ הר"מ הכא. וכ"מ בבבלי שם:

סעיף יז

העמק

ר"ל תחום טבריא הוא העמק הנ"ל אלו ג' הם ג' של גליל:

סעיף יח

וביהודה

ר"ל ג' ארצות שביהודה הן. ההר וכו' דיהודה לא היה נקרא עבר הירדן. מדלא היה הירדן במזרח יהודה. אלא ים המלח היה במזרח חלקו. כמבואר ביהושע בגבולי א"י:

סעיף יט
ההר שפלה והעמק

והשתא מפרש ג' שבעבר הירדן. שפלת וכו':

סעיף כ
ושפלת לוד כשפלת הדרום

דכ"ז שאוכל בזה אוכל בזה:

סעיף כא
מבית חורון ועד הים מדינה אחת

אלו ג' שבעבר הירדן. [ועי' לעיל סי' ט"ו]:

סעיף כב
שיהיו אוכלין בכל אחת ואחת עד שיכלה האחרון שבה

שבג' ארצותיה. ולירושל' הנ"ל אג' ארצות שבכ"א קאי מתני':

סעיף כג
ושאר כל הארצות כהר המלך

דשם רבוי פירות:

סעיף כד
וכל הארצות כאחת לזיתים ולתמרים

דאע"ג דאין חי' שביהודה גדילה אפירות שבגליל. בשביל פירות אלו מתרחקי' החיות:

סעיף כה
אוכלין על המופקר

אוכלים מה שבבית. במצוי מין זה עדיין במקום הפקר בין במחובר בין בתלוש:

סעיף כו
אבל לא על השמור

בכלה במופקר. אבל מצוי עדיין באילן שבחצר שאין חיה מצוי שם:

סעיף כז
אוכלין על הטפיחין

פאגעלקרוג קדירה שבכותל ששם צפרים יקננו. אוכלין בביתו במצוי מין זה עדיין בטפיחים ממה שהביאו הצפרים. אף שאיננו בשדה:

סעיף כח
ועל הדופרא

אילן העושה ב"פ פירות בשנה. אף שאינו מצוי. אוכלין עליו:

סעיף כט
אבל לא על הסתוניות

ווינטערטרויבען. המתבשלין באילן בסתיו:

סעיף ל
רבי יהודה מתיר כל זמן שבכרו

שהתחילו להתבשל קודם שכלה הקיץ של שביעית. אף שלא נגמר בשולן עד הסתיו של שמינית. רשאי בשמיני. לאכול עליהן אותן שנגמרו לגמרי בקיץ. כל זמן שאותו מין בסתונית מצוי בשדה עדיין:

סעיף לא
הכובש שלשה כבשים

ג' מיני ירק:

סעיף לב
בחבית אחת

בחומץ או בציר:

סעיף לג
רבי אליעזר אומר אוכלין על הראשון

דבכלה מין א' נאסרו כולן. מדנתנו טעם זב"ז דהרי הוא מין בשא"מ. וא"כ הכא דליכא רק ב' מיני היתר וא' איסור. הרי לא נתבטל בס' [כלעיל ספ"ז]:

סעיף לד
רבי יהושע אומר אף על האחרון

דדוקא בהוא בלי תערובות חייב בביעור. משא"כ הכא אותו שכלה מעורב בטעם מאותו שלא כלה:

סעיף לה
רבן גמליאל אומר כל שכלה מינו מן השדה יבער מינו מן החבית

וטעמו שבלוע בחבירו כמבוער הוא. כלעיל [פ"ז מ"ז]:

סעיף לו
והלכה כדבריו

היינו כבית הלל מעשר שני [פ"ה מ"ו] דטעם כמבוער:

סעיף לז
רבי שמעון אומר כל ירק אחד לביעור

ואף שכלו שלשתן. אם מין ירק אחר לא כלה. אין צריך לבערן:

סעיף לח
אוכלין ברגילה

בארצעלקרויט והוא חלוגלוגות ועומד ימים רבים בשביל הליחות שבה:

סעיף לט
עד שיכלו סגריות

הרגילה הגדילה מסוגר תחת הארץ:

סעיף מ
מבקעת בית נטופה

ארץ לחה מאד ולכן מתקיים שם זמן רב:

סעיף מא
המלקט עשבים לחים

אין צריך לבער עד וכו':

סעיף מב
עד שייבש המתוק

שנתייבש לחלוחית שבקרקע מגשמי שביעית. דשוב אותן הנשארים בשדה בשמינית לא חזו לחיה:

סעיף מג
והמגבב ביבש

לקט עשבים שדרכן לאכול יבשים אין צריך לבער עד וכו':

סעיף מד
עד שתרד רביעה שניה

ר"ל גשם השני והוא כ"ג במרחשון בשנה ח'. דתו לא חזו יבשים שבשדה לחיה:

סעיף מה
עלי קנים ועלי גפנים

א"צ לבער עד וכו':

סעיף מו
עד שישרו מאביהן

שיפלו מהגזע. דתו לא חזו לחיה:

סעיף מז
והמגבב ביבש

מעלי קנים וגפנים. א"צ לבער עד וכו':

סעיף מח
בכולן

כל הנזכרים במשנה:

סעיף מט
עד אימתי עניים נכנסים לפרדסות

בשאר שנים ליטל לקט שכחה ופאה. ולא ניחש להיזק הצמחים בדריסת רגלם. ואפשר נמי דקאי אשנה שמינית נמי. ונכנסים ללקוט פירות שביעית שעדיין נשארו שם באילנות. והא דנקט עניים אורח' דמלתא נקט:

סעיף נ
עד שתרד רביעה שניה

דאחר רביעה שנייה כבר נתרכך הארץ על הזרע. וכשידרוך שם מזיק לבע"ה בדריסת רגליו:

סעיף נא
מאימתי נהנין ושורפין בתבן ובקש של שביעית

דמדראויין למאכל בהמה אסורים בסחורה ובהפסד:

סעיף נב
משתרד רביעה שניה

דתו לא חזו אותן שבשדה לחיה. והא דקאמר נהנין ושורפין. והרי הוה סגי למימר שורפין. נ"ל דקמ"ל כראב"ד ורמב"ן [עי' לקמן סי' נ"ד] דאחר זמן הביעור א"צ לאבדו אלא רק מפקירו ויכול כל אדם וגם הוא עצמו לזכות בו וליהנות ממנו. והיינו דקאמר

הכא נהנין ושורפין. דקודם זמן הביעור רק ליהנות ממנו שרי. אבל לא לשרפו. אבל משהגיע זמן הביעור יכול ורשאי ליהנות ממנו או לשרפו:

סעיף נג

והגיע שעת הביעור

המבואר במ"ב. בכלה לחיה לפי הארצות. מיהו בסתם. אוכל בענבים עד הפסח. ובזיתים עד עצרת. ובגרוגרות עד חנוכה. ובתמרים עד פורים. וכולן של שנת ח'. ולהכי גם בסתם בהגיע א' מהזמנים הנ"ל מחלק וכו':

סעיף נד

מחלק מזון שלש סעודות לכל אחד ואחד

לבני ביתו וקרוביו ואוהביו. ולרמב"ן מוציא הנשאר ומפקירו. מיהו גם הוא יכול לחזור ולזכות בין הזוכי'. ולרמב"ם צריך לאבד הנשאר ולבערו מהעולם:

סעיף נה

ועניים אוכלין אחר הביעור אבל לא עשירים

ר"ל עניים ועשירים לאו דוקא. רק ר"ל מי שאין הפירות משדה שלו. זהו עני ואוכל. אחר הביעור. אבל בעל השדה שזכה גם הוא בהפקר משדה שלו. זהו עשיר ואסור לאכלן אחר הביעור. מיהו בביעור כולן חייבים. רק דלר' יהודה רק אדם אחר רשאי לחזור ולזכות במה שביער והפקיר הבעל השדה כך נ"ל וכ"מ בתוספתא. ובפי' החומש לרמב"ן:

סעיף נו

אוכלין אחר הביעור

מדקיי"ל כר' יוסי דנמוקו עמו. להכי רמב"ם לשטתיה לעיל סי' נ"ד. גרס הכא אין אוכלין:

סעיף נז

שנפלו לו בירושה או שנתנו לו במתנה

היינו שנאספו בהיתר. וירשם זה או נתנו לו במתנה. והגיע. זמן הביעור:

סעיף נח

רבי אליעזר אומר ינתנו לאוכליהן

ר"ל לכל מי שירצה לאכול מהן. ואף הוא ובני ביתו מותרין לאכול מהן אבל לא יאכלם הוא לבדו. דס"ל כב"ש פ"ד מ"ב דאין אוכלים פירות שביעית בטובה. ואם יאכלם הוא לבדו יחזיק טובה למוריש ולנותן. ואע"ג דגם ב"ש לא אסרו רק בשמחזיק לו טובה. אבל באינו מחזיק לו טובה מותר הוא בעצמו לאכלן. וכ"ש הכא במוריש. שכבר מת וא"א שיחזיק לו טובה. י"ל דגם ב"ש לא התירו רק כשהזוכה לקטן בעצמו משדה של

חבירו. אז כשלא יחזיק לו טובה מותר הוא עצמו לאכלן. אבל הכא שמידי המזכה בעצמו קבלן הזוכה. דמי טפי למו"מ וסחורה. ולהכי אפי' כשלא יחזיק לו טובה אסור. ובאמת הוה מצי למנקט פלוגתיי' אם מותר ליתן במתנה פירות שביעית אפי' שלא בטובה אי לא. אלא איידי דבעי למנקט מה יעשה מי שנפלו לו בירושה. דהיינו אע"ג שלא חטא המוריש. דהרי ע"כ מת. אפ"ה מחמיר ר"א. נקט נמי מתנה. א"נ נקט מוריש לרבותא דר"א ומתנה לרבותא דרבנן:

סעיף נט

וחכמים אומרים אין החוטא נשכר

ר"ל לדידן מותר לאכלן לבדו. דכב"ה ס"ל דאוכלין פירות שביעית אפי' בטובה. אלא לדידך דס"ל אסור לאכול בטובה. א"כ חוטא הוא המקבל מתנה הזה. דקבל מתנה שלא היה רשאי לקבלה. והרי עכ"פ ירוויח. שיאכל גם הוא עמהם. והן יחזיקו לו טובה ג"כ על שנתנן להן:

סעיף ס

אלא ימכרו לאוכליהן ודמיהם יתחלקו לכל אדם

נ"ל מדלא קאמר "והדמים" יתחלקו. אלא ר"ל דמיהן של האוכלין. דהן יחלקו המעות למי שירצו. כדי שלא יחזיקו מקבלי המעות טובה למקבל המתנה שחטא [וק' א"כ למה ימכרם יפקיר הפירות עצמן ככל פירות שביעית בשעת הביעור. ואין לומר דחיישי' שיחזיקו לו הזוכים טובה על שהפקירן. דא"כ מ"ש משאר פירות שביעית דלא חיישינן כן. ודוחק לחלק דהכא דחטא קנסי' ליה גם בהא. במוריש מה אכ"ל. מיהו י"ל דהקשו לו לר"א רק במקבל מתנה. דהו"ל לומר כן] ובירושלמי פליגי אי מיירי בפירות שנלקטו בהיתר או באיסור:

סעיף סא

חייב מיתה

דסד"א בשביעית כתב לאכלה ולא לשרפה. ואם יתן חלה גורם שתשרף אם תטמא. קמ"ל:

פרק י

סעיף א
שביעית משמטת את המלוה

דאינו רשאי לתבוע חובו לאחר שעבר עליו ערב ר"ה של שמינית. דשביעית אינה משמטת רק בסופה [כערכין דכ"ח ב']:

סעיף ב
בשטר ושלא בשטר

ר"ל אפי' בשטר ששעבד נכסיו. ואפי' פיר' אחריות נכסים בפירוש בשטר. אפ"ה לא הו"ל כיש לו משכון דאינו משמט:

סעיף ג
הקפת החנות

שלוקח פרוטה פרוטה ואינו קובע זמן לפרעון. רק כשיצטרך סך מה. פורע הכל:

סעיף ד
אינה משמטת

מדאין דרך המלוה לנוגשו:

סעיף ה
ואם עשאה מלוה

שחישב עמו וקבע זמן לפרעון:

סעיף ו
הראשון הראשון משמט

פעם ראשון אינו משמט. וכשלקח פ"ב נשמט הראשון. ובפעם ג' נשמט ב' וכן לעולם:

סעיף ז
רבי יוסי אומר כל מלאכה שפוסקת בשביעית

ר"ל אם שכירתו מעבודת קרקע שאסור בשביעית:

סעיף ח
משמטת

דהו"ל כמלוה:

סעיף ט
השוחט את הפרה וחלקה בר"ה

בא' דראש השנה דח':

סעיף י
אם היה החדש מעובר

שהיה אלול מעובר. והוה ליה א' דראש השנה. ל' של אלול דשביעית:

סעיף יא
משמט

דשביעית משמטת בסופה:

סעיף יב
והמוציא שם רע

אונס ומפתה נותן נ' שקל. ומש"ר נותן ק' וקודם שתבעו בדין אינן משמטין. מדאי מודה מפטר:

סעיף יג
וכל מעשה בית דין

פסק דין משנכתב אינו משמט. דכגבוי דמי:

סעיף יד
המלוה על המשכון

מירושל' משמע אפי' קתא דמגלי על אלפי זוזי. ונ"ל כיון דשמואל קאמר הכי בירושלמי דאפי' היה המשכון מחט. ש"מ דשמואל לשטתו [ב"מ פ"ב א'] דבאבד הקתא אבד אלפי זוזי. אבל אנן דלא קיי"ל התם הכי. גם הכא לא קי"ל כוותיה:

סעיף טו
והמוסר שטרותיו לבית דין

שהם יגבו חובו בזמנו. ולא יצטרך הוא לנגוש ללוה:

סעיף טז
פרוזבול

אם נכתב פרוזבול:

סעיף יז
התקין הלל לפרוזבול

נוטריקון. פרוז ר"ל תקנה. ובול ר"ל לעשירים. שלא יפסידו ושלא יחטאו. ומדלא היו כל ישראל בא"י בזמן בית שני. והו"ל שמטת כספים מד"ס היה כח ביד הלל לבטלה:

סעיף יח
זהו גופו של פרוזבול

כך כתוב בו. שאמר המלוה לדיינים מוסרני וכו'. וקיי"ל דאפי' שלא בפני דיינים יוכל לומר לב' עדים הוו עלי סהדי שמוסרני שטרותי לב"ד פלוני וכו' וא"צ למסור באמת השט"ח לב"ד. ואפי' חובות שבע"פ יכול למסור בכה"ג. גם א"צ כתב. אלא שאומר כך בפני ב"ד או עדים. וזמן כתיבת הפרוזבול עד סוף שנת ו' לרא"ש. ולרמב"ם מדאין שביעית משמט רק בסופו. כותבו גם בשביעית עצמו. מיהו י"א דאין שמיטה נוהגת בזה"ז וכן נוהגים [ח"מ סס"ז]:

סעיף יט
הדיינים שבמקום פלוני

ונקט תנא רק שם ב' דיינים להודיע שצריך להזכיר כל שמותם. אבל באמת צריך להזכיר שם כל אחד מהג'. וכן דרך התנא בכ"מ להזכיר ב' והם ג' [כמנחות פ"י מ"ג. ופרה פ"ג מ"י]:

סעיף כ
או העדים

לפני מי שאמר לפניהם כך:

סעיף כא
פרוזבול המוקדם

שכתבו בכסלו. וכתב זמנו בתשרי שלפניו:

סעיף כב
כשר

דהרי הורע כח מלוה עי"ז דאינו מועיל לשטרות שנעשו אחריו:

סעיף כג
והמאוחר פסול

שכתבו בתשרי וכתב זמנו בכסלו. ואולי ילוה ביני ביני ויסברו ב"ד שלא ישמיטן שביעית מדפרוזבל מאוחר לשט"ח ויגבה שלא כדין. ומשום קנסא פסלוהו לגמרי:

סעיף כד
שטרי חוב המוקדמים פסולים

דהרי יגבה שלא כדין מהלקוחות שלקחו מלוה קודם להלואתו. ופסלום לגמרי משום קנסא. אבל לא משום שהעדים רשעים שחתמו שקר. די"ל לא העדנו רק על ההלואה. והכי קיי"ל נמי דאין מעלין משטרות ליוחסין מה"ט [ככתובות דכ"ד ב] דאמנה שבשטר הן מעידין:

סעיף כה
והמאוחרים כשרים

מדהורע כחו של מלוה עי"ז:

סעיף כו
אחד לוה מחמשה כותב

הסופר:

סעיף כז
פרוזבול לכל אחד ואחד

לכל מלוה ומלוה:

סעיף כח
חמשה לוין מאחד אינו כותב

כלומר אין צריך לכתוב:

סעיף כט
אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע

שיהיה ללוה. דאז הוה כגבוי:

סעיף ל
אם אין לו מזכה הוא

ר"ל מזכה מלוה ללוה:

סעיף לא
בתוך שדהו כל שהוא

ואפי' החוב ק' מנה. עכ"פ אפשר דגבי והדר גבי כל שעה שיפדהו:

סעיף לב
היתה לו שדה ממושכנת בעיר

בין שמישכן הלוה לאחרים. או אחרים אצלו:

סעיף לג
רבי חוצפית אומר כותבין לאיש על נכסי אשתו

אפי' על נכסי מלוג שאינן באחריותו רק שאוכל פירותיהן:

סעיף לד
וליתומים על נכסי אפוטרופין

הואיל ואפוטרופס לוה. אף שלא לצורך עצמו לוה. אפ"ה כותב על נכסיו. והא דאמרינן [גיטין ל"ז א] דיתומי' א"צ פרוזבול. היינו בשהיה אפוטרופס שלהן מלוה:

סעיף לה
כוורת דבורים

במחוברת בטיט כעל"פ דהו"ל כקרקע. ובמונחת ע"ג יתדות כעל"פ דאינה כקרקע. כי פליגי במונחת ע"ג קרקע ואינה מחוברת ואעפ"י שאין מקום הכוורת שייך לבעל הכוורת:

סעיף לו
ר' אליעזר אומר הרי היא כקרקע

ונקנית בכסף שטר וחזקה:

סעיף לז
וכותבין עליה פרוזבול

אפי' אין לו קרקע כלל:

סעיף לח
והרודה ממנה בשבת

חלת דבש שבתוכה. הו"ל כתולש ממחובר:

סעיף לט
והרודה ממנה בשבת פטור

אבל אסור מד"ס:

סעיף מ
המחזיר חוב בשביעית

ר"ל אחר שביעית. דאין שביעית משמט רק בשעה אחרונה:

סעיף מא
יאמר לו

מלוה ללוה:

סעיף מב
אמר לו

לוה למלוה:

סעיף מג
יקבל ממנו

ולא עוד אלא שמותר לפשוט ידו לקבל המעות בשעה שאומר משמט אני:

סעיף מד
וזה דבר השמטה

בדיבור א' סגי. מיהו אעפ"כ אינו רשאי לומר לו שרוצה לפרוע. רק צריך הלוה שיאמר לו אעפ"כ אני במתנה נותן לך המעות אלו [ח"מ סי' ס"ז]:

סעיף מה
המחזיר חוב בשביעית

ר"ל שאומר אעפ"כ כנ"ל:

סעיף מו
לא יחזיר לבניו

א"צ להחזיר להם כשמת הגר:

סעיף מז
ואם החזיר רוח חכמים נוחה ממנו

שלא יחזור לסורו. ואילה"ק מה יועיל שיחזור לסורו הרי עכ"פ יהיה דינו כישראל מומר לעבודת כוכבי'. ואי"ל שיטעה שנדינהו אז כעובד כוכבי'. כעין סברת תוס' [קדושין די"ז ב]. הרי גם עובד כוכבים אינו יורש לגר. ודוחק לומר שיטעה בתרתי. ונ"ל דר"ל בעבור צערו על איבוד ממונו. ימאס בדת יהדות. ולא שיחשוב לירש השתא. או נ"ל דר"ל שירש אז בכח עובדי כוכבים. [ודברי רתוי"ט כאן ד"ה לא יחזיר תמוהים. וע"ש] מיהו דוקא בהיתה הורתו ולידתו שלא בקדושה. חששו לזה. אבל בהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה. אין רוח חכמים נוחה שיחזור. דאז טפי איכא למיחש. מדדמי לישראל. ואם יחזיר לו ידינוהו כישראל גמור ויפטר אשת אחיו בחליצה או ייבם במקום אח אחר שהורתו בקדושה. כמרדכי פ"ק דקדושין. ולרש"י בקדושין די"ז ב' הוה דינא איפכא. דבלידתו בקדושה מדדמי לישראל. רוח חכמים נוחה שיחזור והכי קיימא לן [ח"מ קכ"ז]:

סעיף מח

כל המטלטלין נקנין במשיכה

ובלא משך אפי' נתן מעות יכולים לחזור בהן:

סעיף מט

וכל המקיים את דברו

אפי' בלא נתן מעות וגם לא משך. אבל בנתן מעות ולא משך צריך לקבל מי שפרע [כרפ"ג דב"מ]:

סעיף נ

רוח חכמים נוחה ממנו

דתניא הין צדק יהיה לך שיהיה הן שלך צדק ולאו שלך צדק: